

Nordregio

Innlandet ✕ Dalarna

NORDREGIO REPORT 2023:12

Demografi och kompetensförsörjning i gränsområdet Innlandet- Dalarna-Värmland

Gustaf Norlén & Oskar Penje

Demografi och kompetensförsörjning i gränsområdet Innlandet-Dalarna-Värmland

Förord	4
1. Introduktion	5
1.1. Syfte och disposition	6
2. Gränskommunerna – karaktäristik och flöden	7
2.1. Gränskommunernas kännetecken	7
2.2. Tätorter	13
2.3. Pendling	15
2.4. Gränspendling	16
Sammanfattande kommentar för kapitel 2	19
3. Demografin i gränsområdet	20
3.1. Befolkningsutveckling	20
3.2. Alder- och könsstruktur	23
3.3. Könsfördelning	26
3.4. Befolkningsframskrivningar	26
3.5. Säsongsboende	29
Sammanfattande kommentar för kapitel 3	32
4. Arbetsmarknaden i gränsregionen	33
4.1. Sysselsättning och arbetslöshet	33
4.2. Utbildning	40

4.3 Största företag	42
Sammanfattande kommentar för kapitel 4	46
5. Vilka jobb finns i gränsområdet?	47
5.1 Jobb per sektor	47
5.2 Jobb per yrke	53
Sammanfattande kommentar för kapitel 5	56
6. Sammanfattning – framtida kompetensbehov i gränskommunerna	58
6.1 Konjunkturfaktorer	58
6.2 Megatrender	59
Litteratur	64
Annex 1 – Definition av bioekonomi	66
Annex 2 – Definition av turismnäring	89
Annex 3 – Definition av lokalt anknytna samhällsviktiga job	92
Om publikationen	105
Demografi och kompetensförsörjning i gränsområdet Innlandet-Dalarna-Värmland	105

This publication is also available online in a web-accessible version at: (insert url for the publication)

Förord

"En gräns av et annat slag." Dette er forfatteren Selma Lagerlöf sin beskrivelse av riksgrensen mellom Norge og Sverige. Fra gammelt har folk på begge sider av grensen hatt nært samkvem og mange har slekt den på andre siden. Folk arbeider gjerne i nabolandet, de handler ofte der og de har venner der.

Denne rapporten ser på den nære fortida, nåsituasjonen og den gjør noen tankeprang inn i framtida for 15 grensekommuner i Innlandet, Dalarna og Värmland når det kommer til befolkning, arbeid og utdanning. Rapporten drøfter fire trender som den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) mener vil prege framtidens arbeidsmarked.

Med disse trendene følger både muligheter og utfordringer. Grensekommunene er til sammen godt rustet til å møte utfordringene og gripe mulighetene gjennom felles eller koordinert plan- og strategiarbeid. Nordregio har i denne rapporten tatt fram en stor mengde tall og statistikk som kan bli et viktig grunnlag for et slik arbeid.

Grensekomiteen Innlandet-Dalarna vil følge opp dette arbeidet.

Erik Hagen

Administrativ ledergruppe

Innlandet ✖ Dalarna
GRENSEKOMITEEN

1. Introduktion

Denna rapport är beställd av Gränsregionen Innlandet-Dalarna med syftet att ta fram statistik över gränsregionen Innlandet-Dalarna (inklusive Värmland) med fokus på kompetensförsörjning i gränskommunerna mellan Sverige och Norge. Målet med uppdraget är att genom statistik få fram en bild av vilka yrken och sektorer som växt under de senaste tio åren, samt att diskutera framtida behov när det kommer till kompetensförsörjning. Det ingår även ett uppdrag att titta specifikt på gränspendlingsstatistik och vilka möjligheter det finns till nya sätt att ta fram sådan statistik. Detta uppdrag kommer att presenteras separat.

Pandemin innebar ett stresstest för arbetsmarknaden och hade initialt en stor påverkan med ökning i arbetslöshet och permitteringar.^[1] Återhämtningen efter pandemin har dock varit oväntat stark och har med förnyad styrka belyst de långsiktiga utmaningarna gällande kompetensförsörjning.^[2] Under det andra kvartalet 2022 var sysselsättningen på rekordhög nivå i samtliga nordiska länder vilket tyder på en stark efterfrågan inom många sektorer. Utöver de konjunkturfaktorer som finns, och som per definition varierar över tid, så finns det även mer långsiktiga trender som påverkar arbetsmarknaden. Internationella arbetsorganisationen (ILO) har bland annat lyft fram demografisk förändring, den gröna omställningen, teknologisk förändring och globalisering som exempel på sådana megatrender.^[3] Kompetensbrist finns inom alla typer av arbetsmarknader, såväl urbana som rurala. Behoven och utmaningar skiljer sig dock åt, inte minst gällande tillförsel av arbetskraft. I en rapport som den svenska regeringen beställde från Tillväxtverket 2020 var en av slutsatserna att landsbygdsperspektivet och de specifika bristyrken som efterfrågas av landsbygdskommuner är något som borde uppmärksammas mer i litteraturen om kompetensförsörjning.^[4]

Utmaningen för gränskommunerna i Innlandet-Dalarna-Värmland är på många sätt typiska för lokala arbetsmarknader i glesbefolkade områden, med en krympande arbetsför och åldrande befolkning, ett begränsat utbud av arbetskraft med rätt kompetenser och säsongsvariationer i såväl utbud som efterfråga av arbetskraft. Här finns dock också möjligheter som till exempel att dra nytta av sina styrkor inom bioekonomin som är viktig för den gröna omställningen och besöksnäringen. Förhoppningsvis kan denna rapport bidra till en bättre förståelse

-
1. Jokinen, J. C. & Norlén, G. "Labour market impacts of Covid-19" i *State of the Nordic Region 2022*, red. Norlén, G., Randall, L., Sánchez Gassen N. & Tapia, C. (Nordic Council of Ministers, Nordregio). DOI: [10.6027/R2022:2.1403-2503](https://doi.org/10.6027/R2022:2.1403-2503)
 2. Causa, O., et al. (2022), "The post-COVID-19 rise in labour shortages", OECD Economics Department Working Papers, No. 1721, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/e60c2d1c-en>.
 3. ILO. *Inception Report for the Global Commission on the Future of Work* (ILO, 2019). Hämtad från: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---cabinet/documents/publication/wcms_591502.pdf
 4. Tillväxtverket. *Landsbygdens kompetensförsörjning – redovisning till regeringen*. (Tillväxtverket, DNR Å 2019-1134, 2020).

för de utmaningar och möjligheter som arbetsmarknaderna i gränskommunerna står inför.

1.1. Syfte och disposition

Syftet med den här rapporten är att ta fram statistik över gränsregionen Innlandet-Dalarna (inklusive Värmland) med fokus på kompetensförsörjning i gränskommunerna mellan Sverige och Norge. Rapporten består av:

- ett inledande kapitel som beskriver gränskommunernas geografi, karaktäristik och flöden.
- Ett kapitel som fokuserar på demografin vilket är avgörande för att förstå utbudet av arbetskraft.
- Ett kapitel som mer övergripande beskriver arbetsmarknaden och ett kapitel som tittar mer specifikt på vilka jobba som finns i gränskommunerna och hur de har utvecklats över tid.
- Ett avslutande kapitel med en sammanfattande framtidsspaning.

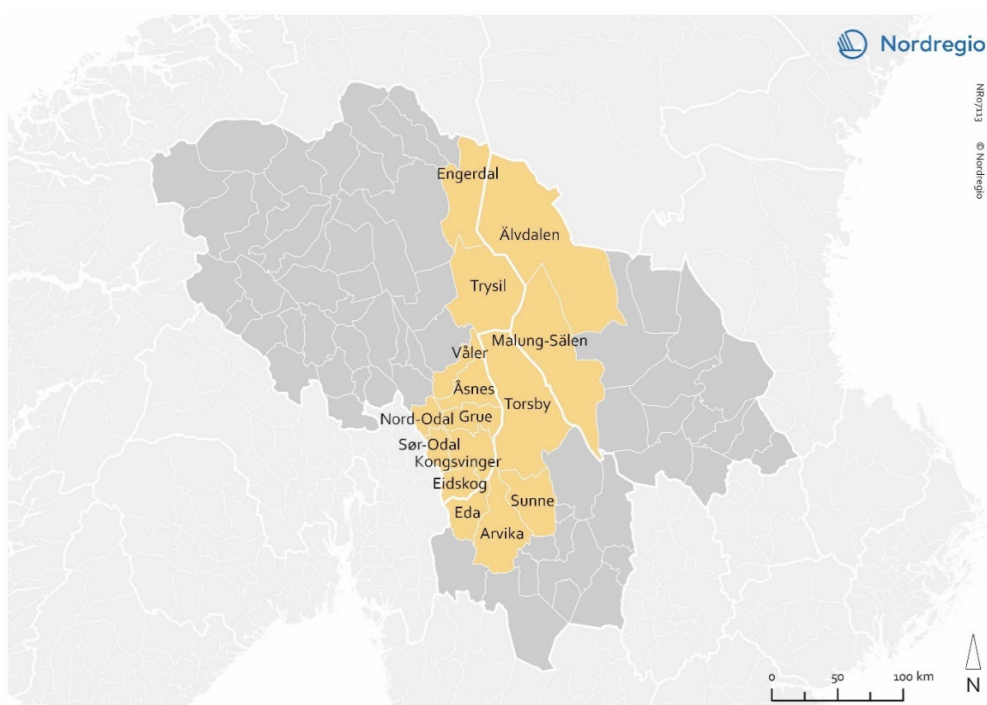
Photo: Espen Finstad

2. Gränskommunerna – karaktäristik och flöden

För att förstå arbetsmarknaden i gränsområdet så behöver man förstå något om de geografiska och demografiska förutsättningarna. Det här kapitlet fokuserar på gränskommunernas geografi och förutsättningar, inklusive arbetets geografi i form av pendling och arbetsmarknadsregioner. De demografiska förutsättningarna beskrivs sedan i nästa kapitel.

2.1. Gränskommunernas kännetecken

Det område som ligger till fokus för denna studie är de kommuner inom Innlandet på den norska sidan och Dalarna-Värmland på den svenska sidan som ligger längs, eller nära, den norsk-svenska gränsen (se karta 1 nedan). Kommunerna är Engerdal, Trysil, Våler, Åsnes, Grue, Nord-Odal, Sør-Odal, Kongsvinger och Eidskog i Innlandet på den norska sidan; Älvdalen och Malung-Sälen i Dalarna och Torsby, Sunne, Arvika och Eda i Värmland på den svenska sidan.

Karta 1. Gränskommunerna i Innlandet-Dalarna-Värmland

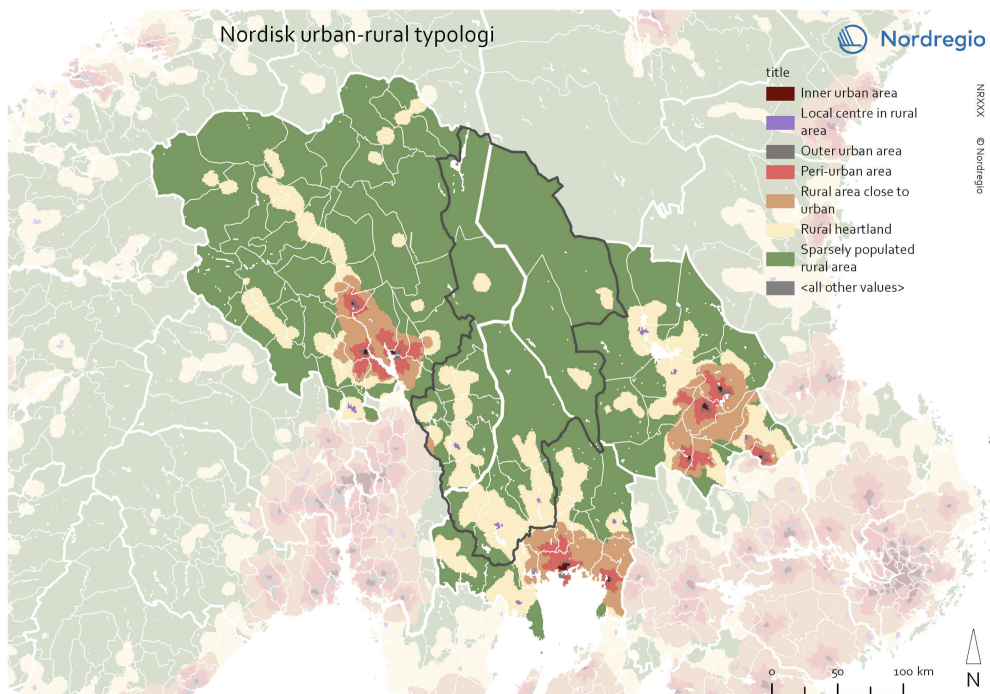
Det är ett område som kännetecknas av skog och fjäll och där många områden, framförallt den norra delen, är glesbefolkade. Befolkningstätheten i gränskommunerna är 4,8 inv./km² vilket kan jämföras med det nordiska genomsnittet på 23,7 inv./km². Högst befolkningstäthet finns i Kongsvinger (19 inv/km²) och lägst i Engerdal (0,7 inv/km²). Den södra delen av gränsområdet är mer tätbefolkat och det är också där den främsta infrastrukturen och gränskopplingarna finns. Den enda europavägen i området (E16) går mellan Torsby och Kongsvinger. Bilresan mellan Torsby och Kongsvinger tar ca 1 timme och 10 minuter. Ungefär lika lång tid tar det mellan Arvika och Kongsvinger med bil. I fjällområdet längre norrut är det drygt en timmes resväg mellan Sälen och Trysil. I den södra delen av gränsområdet ligger Värmlands- och Kongsvingerbanan som är den enda tågförbindelsen i gränsområdet. Denna järnväg, utgör även den huvudsakliga tågförbindelsen mellan Stockholm och Oslo.

2.1.1. Gränsområdet utifrån olika typologier

Kommunindelningar och typologier är andra verktyg som man kan använda för att karaktärisera gränsområdet. Exempelvis har Nordregio tagit fram en urban-rural typologi som är baserad på rutnätsdata, där varje kvadratkilometer är indelad i någon av de sju klasser som typologin består av.^[5] Som ses i karta 2 utgör

5. Hela typologin kan hittas här: <https://nordictypology.ubihub.io/>. För mer information se <https://nordregio.org/blog/a-new-nordic-urban-rural-typology/> och <https://www.ubigu.fi/en/blog/2022-06-22-nordic-urban-rural-typology/>

majoriteten av gränsområdet den mest rurala kategorin (grön på kartan). Denna klass består av glesbefolkade landsbygdsområden som antingen helt saknar funktionellt mångsidiga centra eller som har små centra som är belägna långt ifrån varandra. En majoritet av dessa områden består av skog. De gula områdena på kartan utgör "kärnlandsbygd" (rural heartland). Denna kategori består av landsbygd som dock har en högre befolkningstäthet och mer intensiv markanvändning samt mer mångsidig näringsstruktur. Endast tätorterna i Arvika, Sunne och Kongsvinger räknas enligt typologin som lokala landsbygdscentra. Detta visar något om de specifika förutsättningar som gränskommunerna har samt om var arbetsmarknaden är koncentrerad.

Karta 2. Nordisk urban-rural typologi i sju klasser

I såväl Sverige som Norge finns det officiella kommunindelningar som ska underlätta analyser över stad- och landsbygd. I Norge finns Sentralitetsindeks som är ett index över kommunernas "centralitet", mätt som tillgång till arbeten och tjänster.^[6] I Sverige finns en urban-rural typologi från Tillväxtanalys som delar in kommunerna efter befolkningsstorlek, befolkningstäthet och

6. Høydal, E. *Ny sentralitetsindeks for kommunene..* (Statistisk sentralbyrå, 2017). Hämtad från: https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/330194?ts=15fdd63c098; Høydal, E. *Sentralitetsindeksen. Oppdatering med 2020-kommuner.* (Statistisk sentralbyrå, 2020). Hämtad från: https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/413602?ts=17085d29f50

avstånd,^[7] samt en urban-rural typologi från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) som förutom att dela in kommunerna i urbant och ruralt försöker karaktärisera olika typer av landsbygd efter besöksnäring, etc.^[8]

Det norska Sentralitetsindex delar in kommunerna i sex grupper, där grupp 1 utgör den mest centrala kategorin och grupp 6 den minst centrala. Enligt denna indelning är Kongsvinger den mest centrala av de norska gränskommunerna och hamnar i kategori tre (mellomsentrale kommuner 1), tre kommuner finns i kategori 4 (mellomsentrale kommuner 2), fyra kommuner i kategori 5 (nest-minst sentrale kommuner) och en kommun, Engerdal, i kategori 6 (minst sentrale kommuner). På den svenska sidan så är alla gränskommunerna "glesa" enligt Tillväxtanalys kommunindelning. Arvika finns i kategorin "gles, blandad kommun", Eda, Torsby och Sunne i kategorin "glesa landsbygdskommuner" och Malung-Sälen och Älvdalen i kategorin "mycket glesa landsbygdskommuner". I SKR:s kommunindelning görs en distinktion mellan vanliga landsbygdskommuner och de som har en betydande besöksnäring. Enligt denna indelning finns Eda, Malung-Sälen och Älvdalen i kategorin "landsbygdskommuner med besöksnäring".

7. Tillväxtanalys. *Bättre statistik för bättre regional- och landsbygdspolitik. Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser*. (Tillväxtanalys, Dnr: 2013/304, 2014). Hämtad från: <https://www.tillvaxtanalys.se/publikationer/rapport/rapportserien/2014-04-01-battre-statistik-for-en-battre-regional--och-landsbygdspolitik.html>

8. SKR. *Kommungruppsindelning. Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023*. (SKR, 2023) Hämtad från: <https://skr.se/download/18.ef4ba7d1849a2f55db2898a/1669978414789/Kommungruppsindelning-2023.pdf>

Tabell 1. Gränskommunerna efter olika urban-rurala typologier.

Kommun	DEGURBA	Sentralitetsindeks (NO)	Tillväxtanalys (urban-rural typologi) (SE)	SKRs typologi (SE)
Kongsvinger	Intermediate	3 (Mellomsentrale kommuner 1)	i.u	i.u
Nord-Odal	Rural	4 (Mellomsentrale kommuner 2)	i.u	i.u
Sør-Odal	Rural	4 (Mellomsentrale kommuner 2)	i.u	i.u
Eidskog	Rural	4 (Mellomsentrale kommuner 2)	i.u	i.u
Åsnes	Rural	5 (Nest-minst sentrale kommuner)	i.u	i.u
Våler	Rural	5 (Nest-minst sentrale kommuner)	i.u	i.u
Grue	Rural	5 (Nest-minst sentrale kommuner)	i.u	i.u
Trysil	Rural	5 (Nest-minst sentrale kommuner)	i.u	i.u

Engerdal	Rural	6 (Minst sentrale kommuner)	i.u	i.u
Eda	Rural	i.u	Glesa landsbygdskommuner	Landsbygdskommuner med besøksnäring
Torsby	Rural	i.u	Glesa landsbygdskommuner	Landsbygdskommuner
Sunne	Rural	i.u	Glesa landsbygdskommuner	Landsbygdskommuner
Arvika	Rural	i.u	Gles, blandad kommun	Landsbygdskommuner
Malung-Sälen	Rural	i.u	Mycket glesa landsbygdskommuner	Landsbygdskommuner med besøksnäring
Älvdalen	Rural	i.u	Mycket glesa landsbygdskommuner	Landsbygdskommuner med besøksnäring

2.1.2. Gränsöverskridande flöden

Förutom att vara en övervägande rural region är ett annat kännetecken att det är en gränsregion. Gränsen mellan Sverige och Norge är i högsta grad en "mjuk" gräns där det finns stora flöden mellan länderna och – jämfört med andra gränser – få gränshinder. Det finns ett utbyte av arbetskraft och handeln mellan länderna är stor. Sverige är Norges största importland och Norge är tillsammans med Tyskland Sveriges största exportland.^[9] Också när det gäller besöksnäringen är flödet mellan länderna stort och normmän är den största gruppen av internationella besökare i Sverige och svenskar den största i Norge. Vidare omsätter gränshandeln stora summor varje år. Denna mjuka gräns gör det meningsfullt att tala om gränsområdet som en funktionell region där det redan finns en gemensam arbetsmarknad och en möjlighet för ökade flöden i framtiden.

2.2. Tätorter

Många arbeten är beroende av agglomerationer och de flesta arbetstillfällen finns i tätorter som folk antingen bor i, eller pendlar till. En tätort är ett område med sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare. Enligt den senaste tätortsindelningen finns det 49 tätorter i gränskommunerna. Trettiotvå av dessa finns på den svenska sidan och sjutton på den norska sidan. De två i särklass största tätorterna är Arvika i Värmland med nästan 14 400 invånare och Kongsvinger i Innlandet med 12 150 invånare. Drygt hälften av invånarna (53,6%) i gränskommunerna lever i tätorter, vilket är avsevärt lägre än de nationella genomsnitten (88% i Sverige och 83% i Norge). Det varierar dock relativt kraftigt mellan kommunerna. I Kongsvinger bor 73,6% av kommunens befolkning i tätorten. Även i Malung-Sälen (72,4%), Älvdalen (68,1%), Arvika (64,5%) och Eda (56,1%) bor mer än hälften av befolkningen i tätort. På andra sidan av spektrumet finns Engerdal som enligt den statistiska definitionen inte har någon tätort alls.

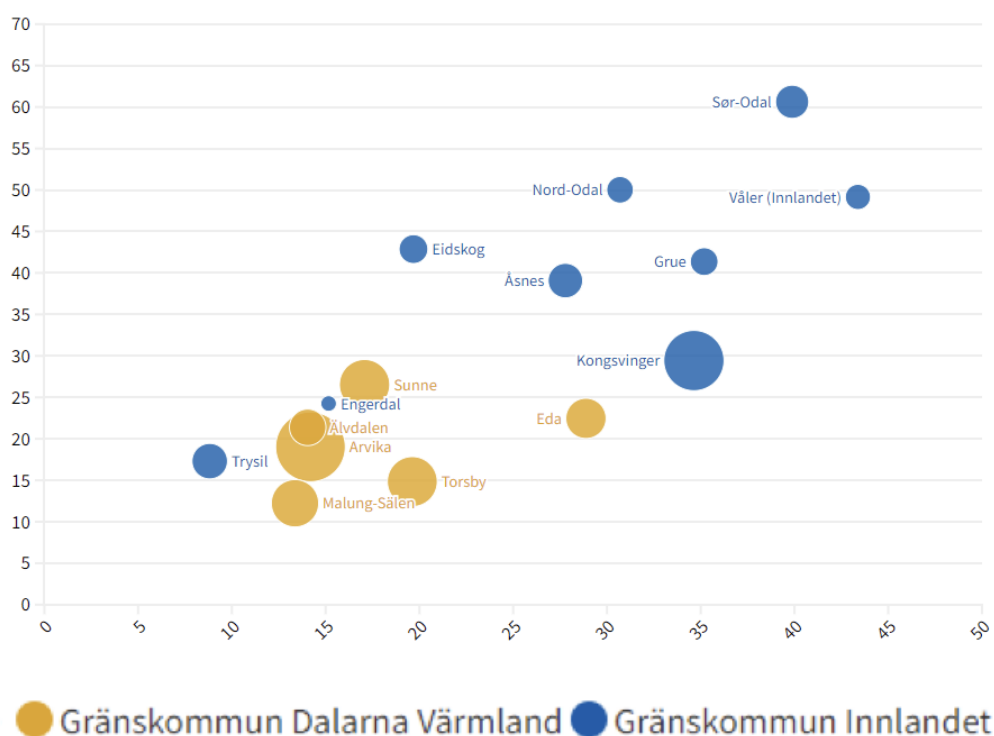
9. Region Värmland, *Sverige-Norge – Gränslösa möjligheter* (Region Värmland, 2022). Hämtad från:
<https://regionvarmland.se/download/18.66b7f1a17e71cd8b19119c3/1643099284064/Rapport%20Gr%C3%A4nsl%C3%B6sa%20om%C3%B6jligheter.pdf>

Tabell 2. Tätorter med mer än 1 000 personer. Datakälla: SCB och SSB. Not: Data över svenska tätorter kommer ut vart femte år. Den senaste indelningen baseras på data från 31 dec 2020. För jämförbarhetens skull används data för samma år för båda länderna. Det svenska datat för 31 benämns här som 1 jan 2021 för att göra det jämförbart med det norska datat.

	Tätort	Befolkning 2021	Land	Kommun
1	Arvika	14 383	SE	Arvika
2	Kongsvinger	12 149	NO	Kongsvinger
3	Sunne	5 113	SE	Sunne
4	Malung	5 014	SE	Malung-Sälen
5	Torsby	4 440	SE	Torsby
6	Skarnes	2 557	NO	Sør-Odal
7	Charlottenberg	2 523	SE	Eda
8	Innbygda	2 433	NO	Trysil
9	Älvdalen	1 912	SE	Älvdalen
10	Flisa	1 712	NO	Åsnes
11	Åmotfors	1 366	SE	Eda
12	Skotterud	1 360	NO	Eidskog
13	Kirkenær	1 231	NO	Grue
14	Våler	1 145	NO	Våler
15	Sand	1 079	NO	Nord-Odal

2.3. Pendling

En majoritet av arbetstillfällena i gränsområdet finns i tätorterna. På grund av den arbetsmarknadsförstoring som skett tack vare förbättrade pendlingsmöjligheter sträcker sig dock oftast en arbetsmarknad utanför en tätort – och ofta också utanför kommungränserna.^[10] Arbetspendling är också den indikator som brukar användas när man tittar på funktionella arbetsmarknadsområden. Om en stor andel av kommunens invånare pendlar till en annan kommun för att arbeta räknas dessa kommuner som samma arbetsmarknadsregion. Som ses i figur 1 nedan så skiljer sig arbetspendlingen åt mellan kommuner. Detta är ganska naturligt då även kommunernas geografiska storlek och tillgänglighet skiljer sig åt. Förutom Trysil och Engerdal (som ligger mer avlägset och med större avstånd) så har de norska kommunerna större arbetspendling än de svenska. Särskilt stor är pendlingen i Sør-Odal och Våler.

Figur 1. Arbetspendling i gränskommunerna. Datakälla: SSB och SCB. Not y axeln visar utpendlare som andel av sysselsatta boende i kommunen 2020; x axeln visar inpendlare som andel av sysselsatta i kommunen 2020

I State of the Nordic Region 2020 utvecklade Nordregio en nordisk definition för arbetsmarknadsregioner, vilket medger jämförelser över

10. Borges, Luciane, "Geography of Labour" i *State of the Nordic Region 2020*, red. Grunfelder, J; Norlén, G; Randall, L & Sanchez-Gassen, N. (Nordic Council of Ministers, 2020). DOI: [10.6027/NO2020-001](https://doi.org/10.6027/NO2020-001)

landsgränserna.^[11] Definitionen bygger på pendlingsmönster mellan kommuner, om en kommun har en hög andel arbetspendling till en annan kommun så räknas dessa kommuner till samma arbetsmarknad.^[12] De lokala arbetsmarknadsregionerna är en bra indikator på hur integrerade/isolerade gränskommunerna är. Enligt Nordregios definition är det enbart en kommun, Malung-Sälen, som är sin egen arbetsmarknad (där andelen utpendlade är lägre än ett visst gränsvärde) där utbudet av arbetskraft som arbetsgivarna kan välja på främst finns inom den egna kommunen.

Enligt Nordregios klassificering så finns det sju lokala arbetsmarknader i gränsområdet varav två har sina centra utanför gränskommunerna: Hamar-Ringsaker (inpendling från Åsnes och Våler) i Innlandet och Mora (inpendling från Älvdalen) i Dalarna. Detta visar att gränskommunerna är ganska isolerade – utan större in- eller utpendling. Sett till antalet arbetande är Hamar-Ringsaker den största arbetsmarknaden (dock med centrum utanför gränskommunerna) med 63 795 sysselsatta i november 2020, sedan Kongsvinger (18 668), Mora (Också centrum utanför gränskommunerna; 15 836), Arvika-Eda (15 334), Torsby (12 072), Malung-Sälen (4 925) och Trysil (3 711).

2.4. Gränspendling

Majoriteten av arbetspendling över kommungräns sker mellan kommuner i samma land. Det finns dock även viss arbetspendling över gränsen. Under de senaste decennierna har denna pendling främst gått från Sverige till Norge. Orsaker till det är dels de högre lönerna i Norge och dels den större arbetsmarknaden i framförallt Osloregionen. De nationella statistikbyråerna för inte längre statistik över gränspendling vilket gör att statistik över sysselsättning, inkomst, etc. inte blir korrekt för de gränskommuner som har en betydande gränspendling. Data togs tidigare fram på projektbasis samt på beställning från gränsregionerna. Datautbytet mellan länderna har dock stoppats eftersom länderna har olika lagstiftning och den norska sidan menar att skyddet för enskilda individers data inte är tillräckligt starkt i Sverige^{[13],[14]}. Nordiska Ministerrådet initierade efter detta ett projekt för att se över möjligheten att ta fram gränsöverskridande data före hela Norden. Resultatet från det arbetet släpptes 2021 och datat som togs fram där används här. För att ge en bild över hur pendlingsmönstren sett ut presenteras även viss äldre data. Detta data är mer detaljerat och säger något om hur flödena *kan* se ut och därmed något om det *potentiella* arbetskraftsutbudet

11. Ibid.

12. För mer information om definitionen se State of the Nordic Region 2020. Definitionen liknar lokala arbetsmarknadsregioner (LA) som de definieras av SCB.

13. Nordic Council of Ministers. *Nordic Cross-border Statistics – The results of the Nordic Mobility project 2016-2020*. (Nordic Council of Minister, Copenhagen 2021). DOI: [10.6027/nord2021-006](https://doi.org/10.6027/nord2021-006)

14. Region Värmland 2022

som kan ske mellan länderna.

Datat från det projekt som initierades av Nordiska Ministerrådet, och leddes av Finlands statistikbyrå, tog fram data över gränspendlingsvolymerna fram till år 2017.

^[15] Under 2017 pendlade 17 397 personer från Sverige till Norge och 1 244 personer från Norge till Sverige. Det var en kraftig nedgång av gränspendlare från Sverige, 2015 var exempelvis motsvarande siffra 22 742. Däremot ökade gränspendlarna från Norge till Sverige under denna period – från 925 personer 2015 till 1 244 personer 2017. Anledningar till det kan vara ändrad växelkurs, en svagare norsk ekonomi och en starkare arbetsmarknad på den svenska sidan.^[16]

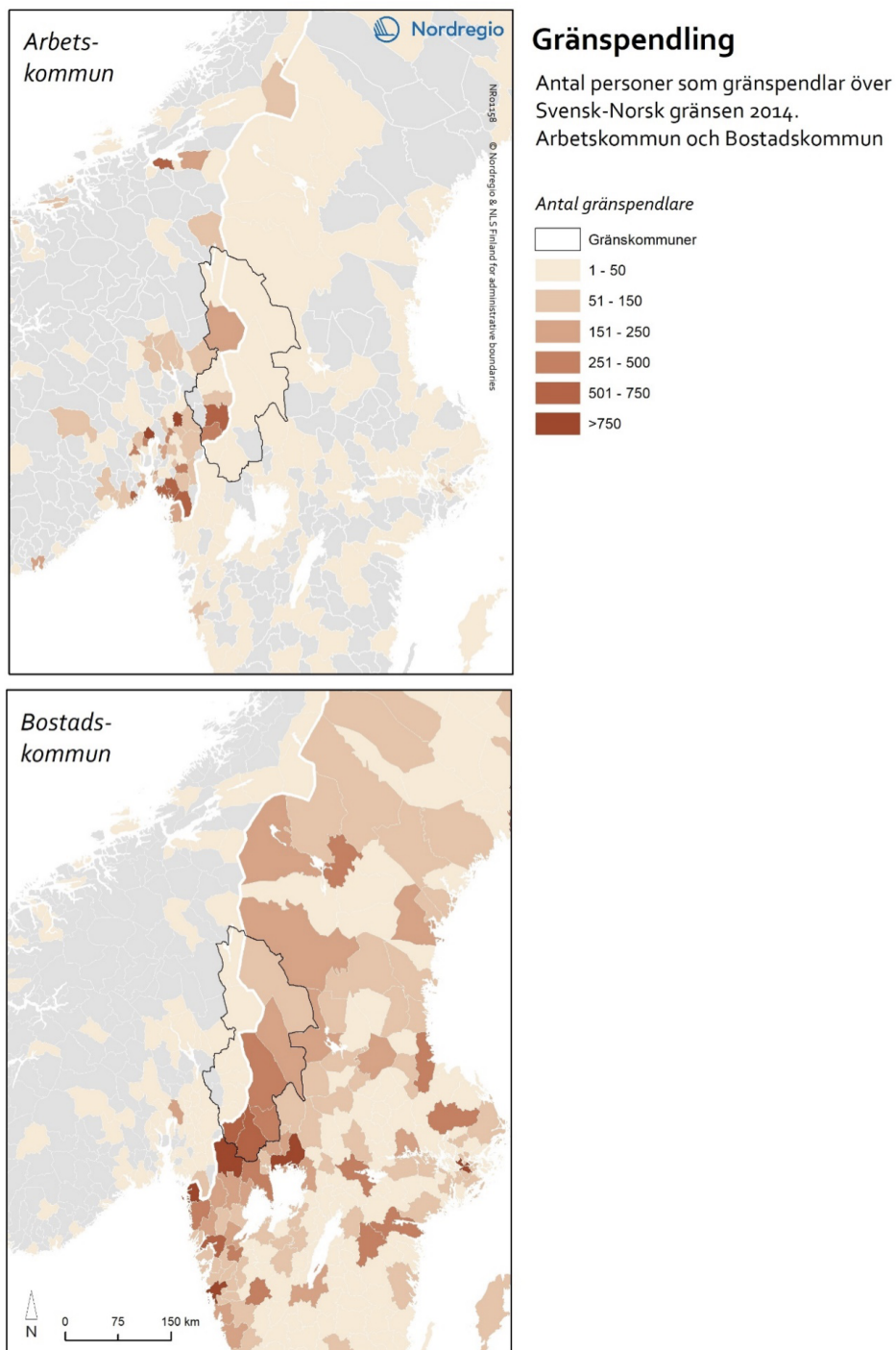
Datat från 2017 går på grund av sekretessskäl inte att bryta ned till kommunnivå. Den minsta geografiska nivån som datat kan brytas ned till är NUTS 2. NUTS 2-regionen Mellersta Norrland innefattar Värmland, Dalarna och Gävleborg. Då Gävleborg inte är en gränsregion bor troligen de flesta gränspendlarna i Värmland och Dalarna. Enligt detta data fanns det 2017 5 429 gränspendlare från Mellersta Norrland till Norge. Det var en nedgång från 6 786 personer 2015. Majoriteten av pendlarna var män (74%). Gällande ålder var det en ganska jämn fördelning, 29% var i åldern 30–44 år, 26% i åldersgruppen 45–54 år, 23% i åldersgruppen 55+ och 22% i åldersgruppen 16–29 år. Nästan två tredjedelar av de som pendlar från mellersta Norrland arbetar inom konstruktion (29%), handel (17%) och tillverkningsindustrin (17%).

Från Innlandet fanns det enligt samma datakälla 61 gränspendlare under 2017, av dessa var 39 män. De flesta av dem arbetade inom företagstjänster (17%), handel (16%), utbildning (13%) och hälsa (10%).

Datat från 2017 säger inget om de exakta flödena mellan kommuner. Nedan visas därför två kartor på äldre data från 2014. Karta 3 visar pendling över gränsen baserat på arbetskommun (övre kartan) och bostadskommun (nedre kartan) 2014. Med arbetskommun menas den kommun där gränspendlarna arbetar, och med bostadskommun menas den kommun där gränspendlarna bor. Det är tydligt att pendlingen främst går från Sverige till Norge. Flest antal utpendlare 2014 hade storstadskommunerna Stockholm och Göteborg. Av gränskommunerna var det Eda (749) som hade flest personer som pendlade över gränsen till Norge 2014. Eda följdes av Arvika (623), Torsby (490), Sunne (321), Malung-Sälen (220) och Älvdalen (136). De kommunerna med störst inpendling fanns däremot på den norska sidan. Här sticker Kongsvinger ut med 565 inpendlande svenskar 2017. Sedan följde Eidskog (271), Trysil (200), Grue (69) och Engerdal (37). Den svenska gränskommunen med högst antal inpendlare var Eda med 24.

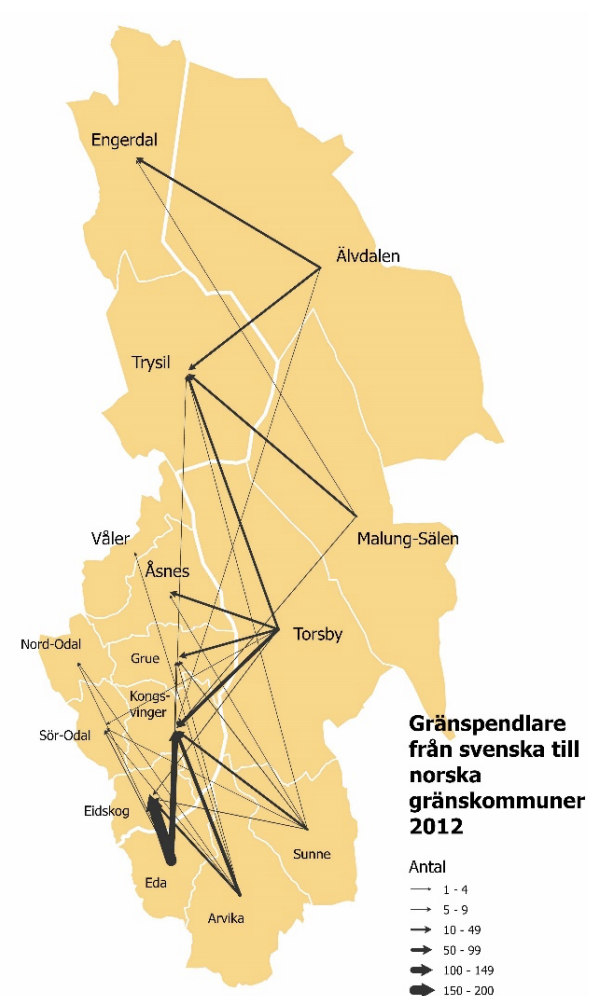
15. Nordic Council of Ministers, 2021

16. Region Värmland. Värmlandsstrategins 33 mål – Halvtidsuppföljning av målen 2018. Region Värmland 2018. Hämtat från <https://www.regionvarmland.se/download/18.6b8233917a75a7b42c20c2f/1626698096823/Rapport%202018%20halvtid.pdf>

Karta 3. Gränspendling Sverige-Norge 2014

Karta 4 visar den riktade pendlingen från svenska till norska kommuner i gränsområdet under 2012. Kartan är baserad på gammalt data men visar på de många flödena och att det finns pendling mellan många av kommunerna. Detta visar bland annat på att det finns ett större rekryteringsområde om man lyckas attrahera den arbetskraft som man behöver.

Karta 4. Gränspendling Sverige-Norge 2012

Sammanfattande kommentar för kapitel 2

Gränsområdet som det definierats i detta uppdrag är glesbefolkat, dock mer i den norra än den södra delen. Det finns en del tätorter där också majoriteten av jobben finns. Trots att avstånden är ganska stora så finns det pendling såväl inom kommuner inom landet som över gränsen. Detta visar på potentialen i en arbetsmarknadsförstoring där utbudet på rätt kompetenser ökar. Det finns också en relativt stor säsongsbefolkning, särskilt i de norra delarna. Detta leder också till en säsongsbetonad arbetsmarknad.

Photo: Rebecca Johansson / Unsplash.com

3. Demografin i gränsområdet

Demografi är en viktig aspekt av arbetskraftsmarknaden och avgörande för såväl utbud som efterfrågan på arbetskraft. Ålderssammansättningen styr utförsel och införsel av arbetskraft men även efterfrågan. En hög andel äldre ökar exempelvis efterfrågan av vård och en hög andel yngre ökar efterfrågan av personal inom förskola och skola. I detta kapitel beskrivs demografin, gällande befolkningsutveckling, ålder- och könsfördelning samt befolkningsprognoser.

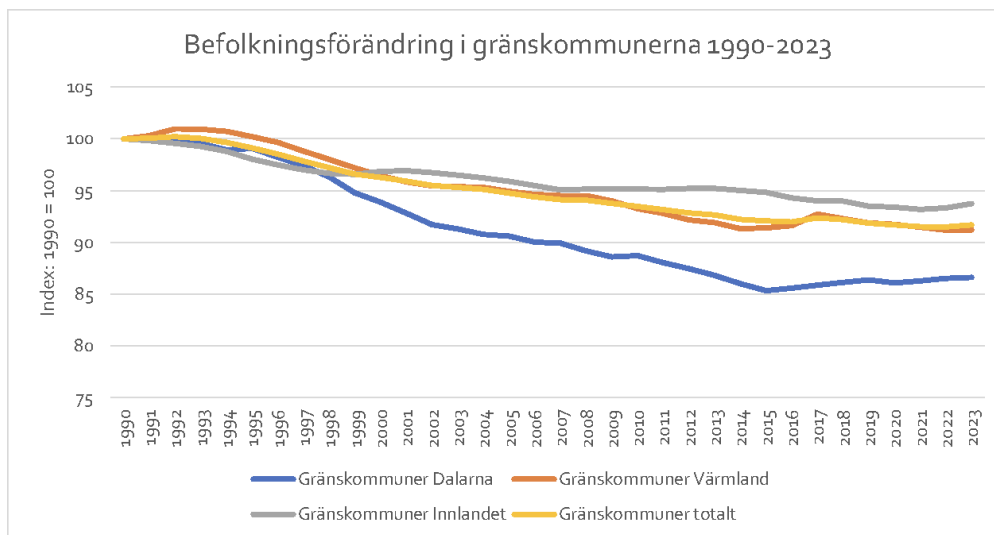
3.1. Befolkningsutveckling

Den första januari 2023 fanns det sammanlagt 136 619 invånare i gränskommunerna. Den största kommunen är Arvika med 25 832 invånare, följt av Kongsvinger med 17 966 invånare. Som beskrevs ovan är dessa också de två största tätorterna.

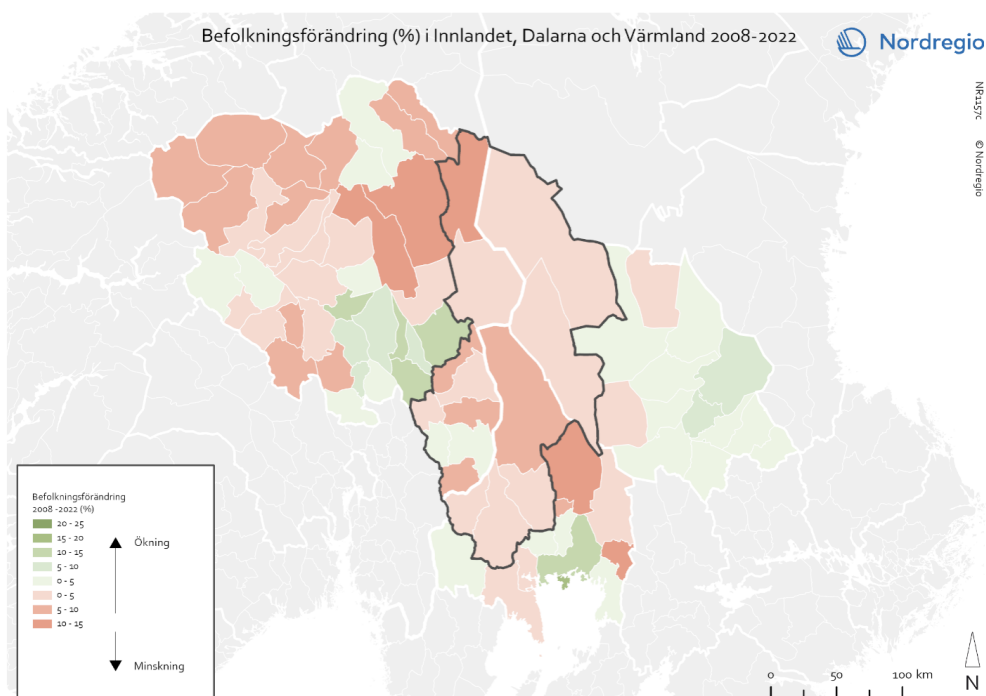
Tabell 3. Befolkning och befolkningsutveckling i gränskommunerna. Datakälla: SCB och SSB

Kommun	Region	Befolkning 2008	Befolkning 2023	Procentuell förändring 2008-2023	Procentuell förändring 2018-2023
Eda	Värmland	8 649	8 535	-1,3%	-1,0%
Torsby	Värmland	12 878	11 411	-11,4%	-4,0%
Sunne	Värmland	13 566	13 418	-1,1%	+0,7%
Arvika	Värmland	26 250	25 832	-1,6%	-0,9%
Malung-Sälen	Dalarna	10 428	10 258	-1,6%	+1,4%
Älvdalen	Dalarna	7 362	7 018	-4,7%	-0,7%
Kongsvinger	Innlandet	17 361	17 966	+3,5%	+0,2%
Nord-Odal	Innlandet	5 091	5 010	-1,6%	-1,7%
Sør-Odal	Innlandet	7 787	8 069	+3,6%	+2,3%
Eidskog	Innlandet	6 397	6 028	-5,8%	-1,9%
Grue	Innlandet	5 078	4 572	-10,0%	-3,5%
Åsnes	Innlandet	7 581	7 267	-4,1%	-0,2%
Våler (Innlandet)	Innlandet	3 869	3 625	-6,3%	-1,5%
Trysil	Innlandet	6 741	6 582	-2,4%	+0,2%
Engerdal	Innlandet	1 458	1 328	-8,9%	+2,6%
Totalt		14 0496	13 6919	-2,5%	-0,6%
Totalt svenska gränskommuner		79133	76472	-3,4%	-0,8%
Totalt norska gränskommuner		61363	60447	-1,5%	-0,3%

Sett för hela gränsområdet, som det definierats i detta uppdrag, så minskade befolkningen med 2,5% mellan 2008 och 2023. Det kan jämföras med en ökning på 4,2% för hela Innlandet, Dalarna och Värmland. Det var endast två av gränskommunerna – Kongsvinger (+3,5%) och Sør-Odal (+3,6%) – som hade en positiv befolkningstillväxt under denna tidsperiod. Störst befolkningsminskning var det i Torsby (-11,4%) och Grue (-10%). Om man istället tittar på en ännu mer finmaskig nivå (på kvadratkilometers rutor) kan man se att befolkningen främst har ökat i tätorter, medan nästan hela landsbygden har haft en befolkningsminskning. Som man kan se i figur 2 så har dock befolkningsminskningen avtagit under senare år och t.o.m. vänt en aning i gränskommunerna i Dalarna. Malung-Sälen, Sunne, Trysil och Engerdal gick alla från befolkningsminskning till befolkningsökning under (och sedan) pandemin. Detta tyder på ändrade befolkningsmönster där fler flyttade ut från städerna till landsbygden. Detta möjliggjordes i sin tur av distansarbete. De kommuner som har gått från minskning till ökning är dock turistorter som också har stor andel fritidshus. Det kan vara så att folk har registrerat sig i sina fritidshus för att kunna vara där under pandemin.

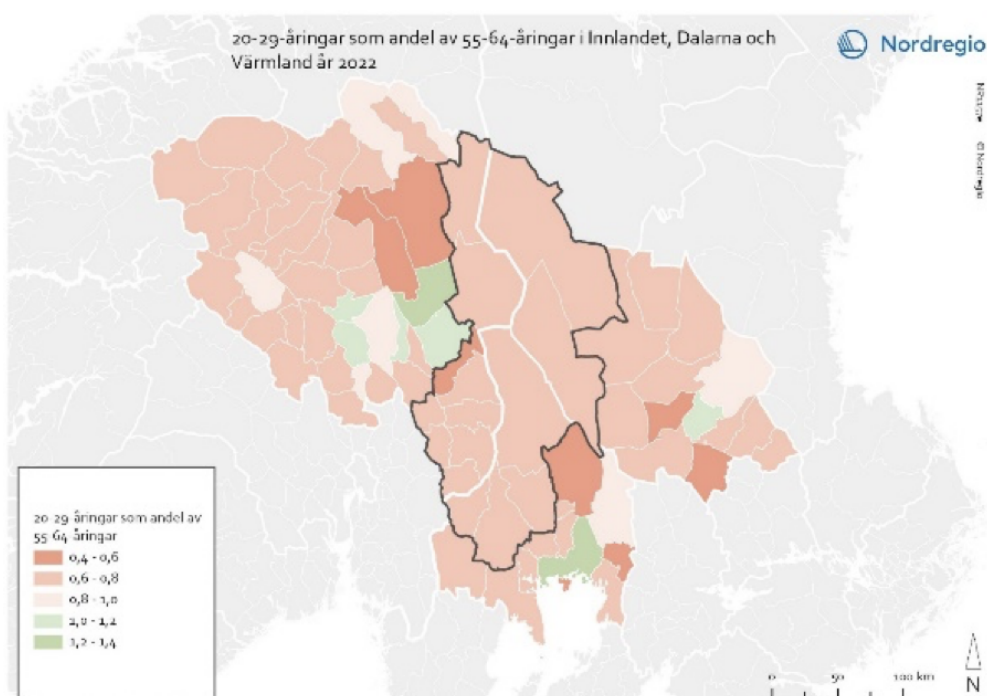
Figur 2. Befolkningsförändring i gränskommunerna 1990–2023. Datakälla: SCB och SSB

Karta 5. Befolkningsförändring i Innlandet-Dalarna-Värmland mellan 2008 och 2022.

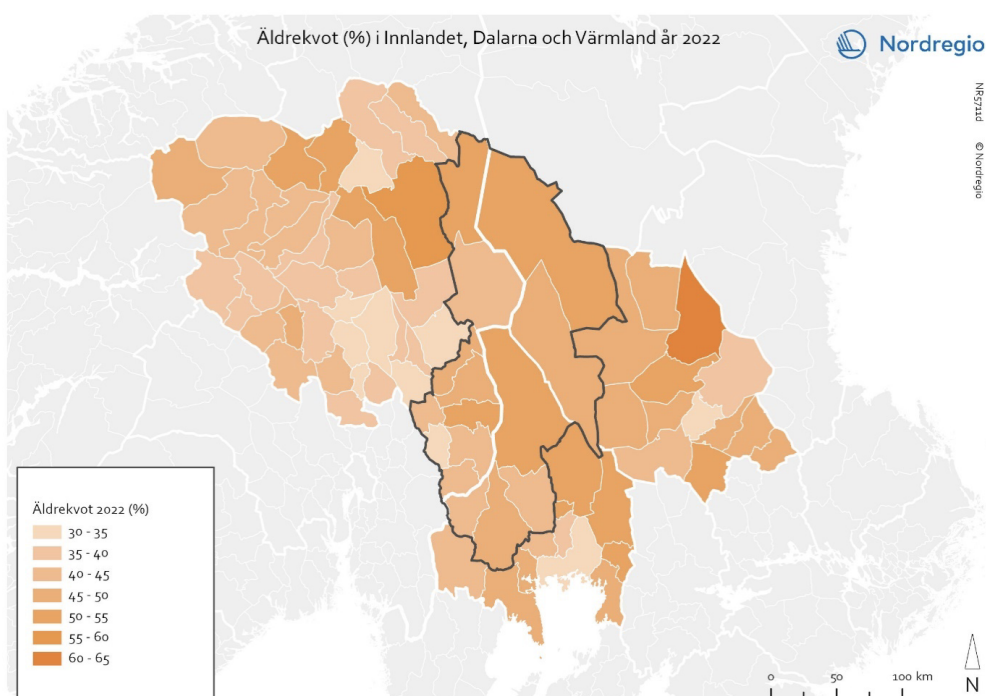
3.2. Ålder- och könsstruktur

Trots att statistik över den totala befolkningen kan vara intressant så är det för analyser av arbetsmarknaden värt att dela upp befolkningen i åldersklasser. Den stora utmaningen för arbetsmarknaden i gränskommunerna är att befolkningen blir äldre och att det därmed blir färre personer i arbetsför ålder samtidigt som det är färre som kommer in på arbetsmarknaden. En indikator som brukar användas för att titta på detta är kvoten av befolkningen mellan 20–29 år och befolkningen mellan 55–64 år. Det är en indikator på om inträdet till arbetsmarknaden är större eller mindre än dem som kommer att gå i pension inom en tio-årsperiod. Denna indikator visualiseras i karta 6 nedan där en kvot på mer än 1 innebär att det kommer komma in fler personer på arbetsmarknaden än som kommer träda ut. Kommuner med en kvot på mer än 1 är märkta grönt, medan de som har en kvot under 1 är märkta med rött. Som man kan se på kartan så har samtliga av gränskommunerna en kvot under 1, d.v.s. fler i den äldre åldersgruppen (som snart kommer gå i pension) än i den yngre åldersgruppen (som är på väg in på arbetsmarknaden). Högst är kvoten i Arvika (0,78) tätt följd av Kongsvinger och Malung-Sälen (0,77). Lägst kvot finns i Våler (0,56), Eidskog (0,6) och Engerdal (0,61) där nästan två personer kommer att lämna arbetsmarknaden för varje ny som kommer in.

Karta 6. Kvot mellan 20–29-åringar och 55–64-åringar. Not: Nordiskt genomsnitt 1,01

En annan indikator för den åldrande befolkningen är äldrekvoten, d.v.s. befolkningen över 65 år som andel av befolkningen i arbetsför ålder (15–64 år). Det nordiska genomsnittet för äldrekvoten var 32,3 under 2022. Det betyder att det per 100 personer i arbetsför ålder finns 32 personer som är över 65 år. Alla gränskommunerna har en högre äldrekvot än det nordiska snittet men det finns skillnader. Lägst äldrekvot har Sør-Odal med 34,6 och högst äldrekvot har Torsby med 52,8. Detta innebär att Torsby har drygt en person över 65 år på två personer i arbetsför ålder.

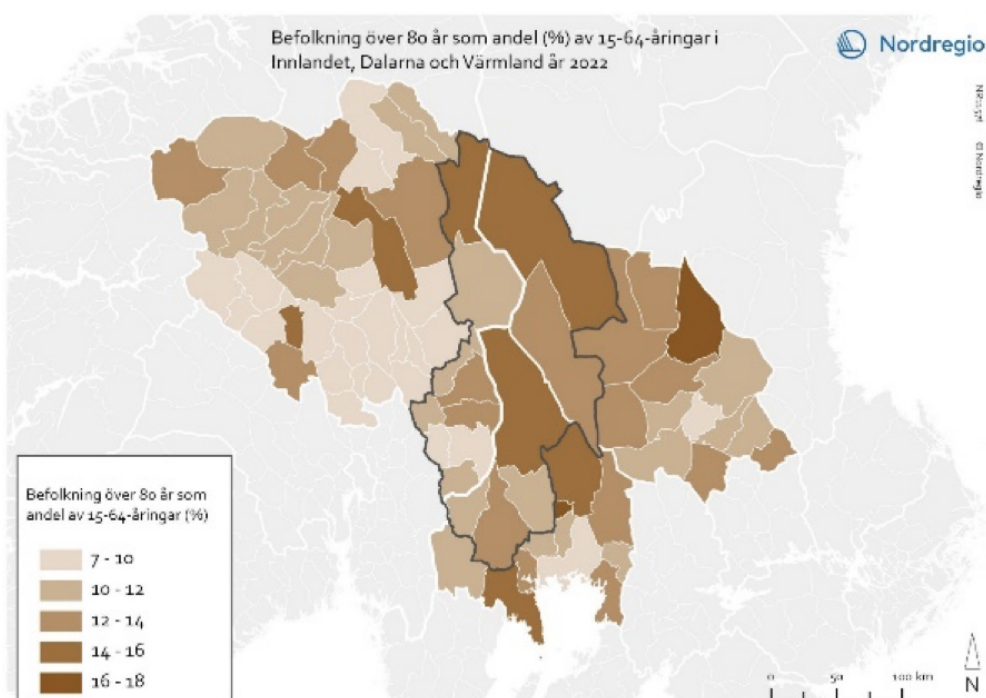

Karta 7. Äldrekvoten år 2022.

En indikator som säger något om arbetskraftsbehovet inom vården är antalet personer över 80 år som andel av den arbetsföra befolkningen (15–64 år) (karta 8). Generellt kommer åldrandet och därmed vårdbehovet att öka mer än vanligt under den kommande tioårsperioden. Det har dels att göra med en ökad livslängd (som dock fick sig ett hack under pandemin), dels med den stora kullen med 40-talister som nu närmar sig 80-årsåldern. Kommuner med en redan hög kvot äldre personer har därför särskilda utmaningar.^[17]

Alla gränskommuner förutom Sør-Odal har en kvot som är högre än det nordiska genomsnittet (8,4). För gränskommunerna sammantaget är kvoten 12. Detta kan jämföras med år 2000 då den låg på 9,6. Störst andel människor i åldern 80+ som andel av den arbetsföra befolkningen finns i Torsby och Älvdalen. De har en kvot på runt 15, vilket nästan är dubbelt så mycket som det nordiska snittet.

17. Socialstyrelsen. *Vård och omsorg för äldre – Lägesrapport 2022*. (Socialstyrelsen, 2022). Hämtad från: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-3-7791.pdf>

Karta 8. Befolkning över 80 år som andel (%) av den arbetsföra befolkningen (15-64 år)

3.3. Könsfördelning

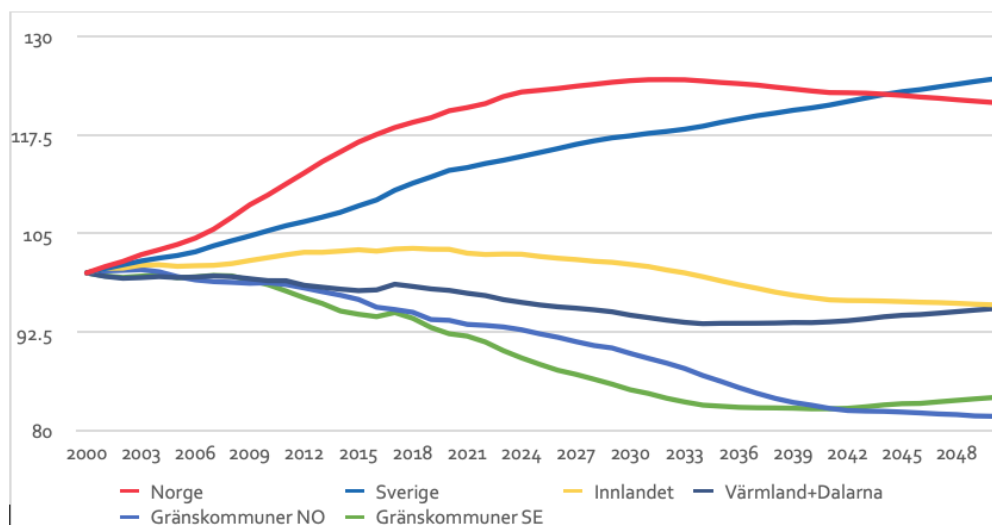
Gällande könsfördelningen så bor det fler män än kvinnor i Norden generellt, trots att kvinnor har högre medellivslängd än män. Det beror främst på att det föds något fler pojkar än flickor (ca 106 pojkar på 100 flickor) men också på att män är överrepresenterade bland invandrare.^[18] För hela Norden går det 99,8 kvinnor på 100 män, detta kan jämföras med 97,8 kvinnor på 100 män i gränskommunerna. Det bor också generellt fler kvinnor än män i städer medan män är överrepresenterade på landsbygden. Detta mönster är också synligt i gränskommunerna, de enda kommunerna med fler kvinnor än män är Kongsvinger (103,5) och Grue (102,7). De kommuner som har störst överskott på män är Malung-Sälen (91,2) och Trysil (92,9).

3.4 Befolkningsframskrivningar

Prognoser är alltid osäkra, något av det som är lättast att göra prognoser på är dock befolkningstrender. Därför kan man göra relativt goda prognoser på hur befolkningen kommer utveckla sig över tid. Här har vi tittat på befolkningsframskrivningar gjorda av SCB och SSB. De gör

18. Forskning och framtid. *Nu är männen fler än kvinnorna*. Hämtad från: <https://fof.se/artikel/2015/6/nu-ar-mannen-fler-an-kvinnorna/>

befolkningsframskrivningar uppdelat på kommun och åldersgrupper. Vi har utgått från huvudscenariona från respektive land men det bör noteras att de antaganden som de är baserade på kan skiljas mellan länderna. Figur 3 visar utveckling för befolkningen i arbetsför ålder (här betecknat som åldersgruppen 20–64 år) från 2000 till 2050 (där datat från 2023 och framåt är baserat på framskrivningar). Som figuren visar har den arbetsföra befolkningen i gränskommunerna krympt sedan 2000. Totalt har befolkningen i åldersgruppen 20–64 år minskat med nästan 6 800 personer mellan 2000 och 2023. Fram till 2033 förväntas befolkningen i den åldersgruppen ha minskat med ytterligare drygt 4 700.

Figur 3. Befolkningsutveckling för arbetsför befolkning (20–64 år) från 2000 till 2050. Datakälla: SCB och SSB. Not. Fram till 2023 är datat baserat på faktisk befolkningsstatistik och efter 2023 på framskrivningar. Index: År 2000=100.

Minskningen förväntas ske i samtliga kommuner. Störst minskning förväntas i Torsby och Engerdal (-11%), Sunne och Eidskog (-9%). Lägst minskning förväntas i Sør-Odal (-2%) Kongsvinger (-2%) och Arvika (-4%). Efter 2033 förväntas dock minskningen av den arbetsföra befolkningen avta, detta gäller särskilt de svenska gränskommunerna (se tabell 4).

Det är framförallt befolkningen i arbetsför ålder (20–64 år) som förväntas minska till 2033. Totalbefolkningen i de norska gränskommunerna förväntas ligga på nästan samma nivå, däremot väntas gruppen över 65 öka med 17%. I de svenska gränskommunerna väntas totalbefolkningen minska med 3% och gruppen över 65 år öka med 7%. Eftersom befolkningsstrukturen ser lite olika ut så varierar det relativt mycket mellan åldersgrupperna, exempelvis förväntas ungdomar i åldersgruppen 15–24 år minska med 10,5% i de norska gränskommunerna fram till 2033 medan de förväntas öka med 6,1% på den svenska sidan.

Tabell 4. Befolkningsframskrivningar per åldersgrupp. Förändring från 2023 till 2033. Datakälla: SCB och SSB

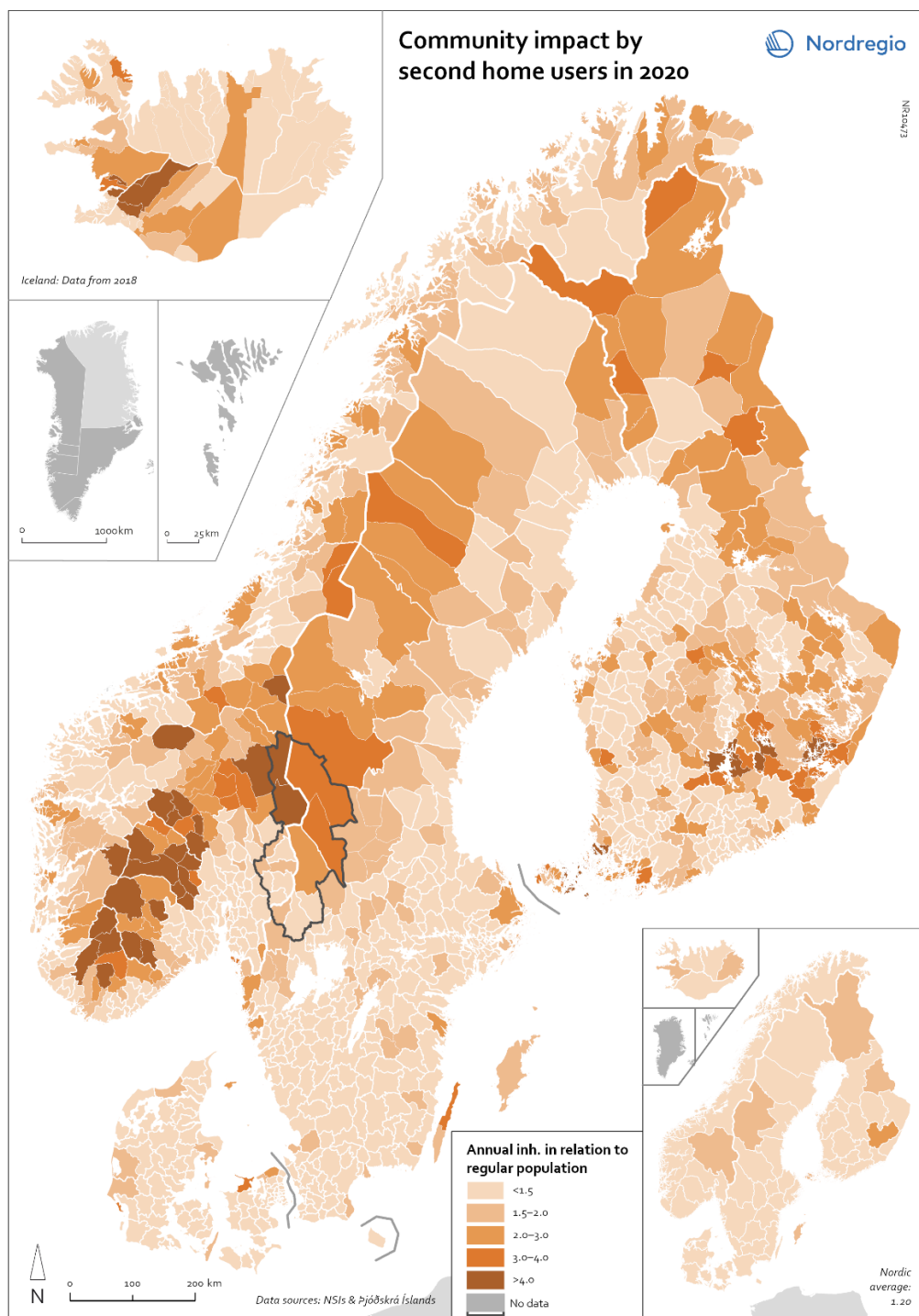
Kommun	Region	15–24 år	20–64 år	65+ år	Totalt (alla åldrar)
Kongsvinger	Innlandet	-1,4%	-2,3%	+16,5%	+1,5%
Nord-Odal	Innlandet	-18,2%	-8,3%	+13,9%	-3,3%
Sør-Odal	Innlandet	-7,0%	-1,9%	+28,2%	+3,8%
Eidskog	Innlandet	-17,7%	-9,1%	+23,5%	-0,5%
Grue	Innlandet	-18,6%	-7,6%	+12,6%	-0,2%
Åsnes	Innlandet	-13,6%	-7,9%	+12,9%	-2,5%
Våler	Innlandet	-14,3%	-7,3%	+16,5%	-1,1%
Trysil	Innlandet	-13,6%	-8,9%	+13,5%	-3,5%
Engerdal	Innlandet	-25,7%	-11,0%	+19,0%	+0,8%
Eda	Vämland	+12,4%	-6,9%	+6,5%	-2,9%
Torsby	Vämland	+2,3%	-11,0%	+2,1%	-7,2%
Sunne	Vämland	+1,0%	-9,3%	+11,9%	-2,4%
Arvika	Vämland	+12,7%	-3,8%	+5,6%	-1,8%
Malung-Sälen	Dalarna	-1,5%	-6,4%	+6,0%	-3,2%
Älvdalen	Dalarna	+1,7%	-5,8%	+9,3%	-3,2%
Totalt gränskommuner		-1,6%+	-6,2%	+11,2%	-1,8%
Norska gränskommuner		-10,5%	-5,7%	+17,2%	-0,1%
Svenska gränskommuner		+6,1%	-6,7%	+6,6%	-3,1%

3.5 Säsongsboende

En faktor som måste tas i beaktande när man pratar om demografi och arbetsmarknad i gränskommunerna är att statistik generellt är dåligt på att fånga upp olika säsongsmonster. Det finns tydliga säsongsfaktorer gällande såväl boende som arbete då många har fritidshus i området och då vissa kommuner har en tydligt säsongsberoende turismnäring. Den officiella statistiken är därför delvis missvisande för vissa kommuner. Det är svårt att mäta säsongsvariationer i befolkningen eftersom det inte fångas upp i olika register. Ett försök till uppskattning av säsongsbefolkningen är genom Norregios "community impact index".^[19] Indexet, som visas i karta 9, bygger på antalet fritidshus och ett antagande om att hushållen som nyttjar fritidshusen i snitt består av tre personer.^[20] De potentiella säsongsboende läggs sedan till den registrerade befolkningen för att få en uppskattning om hur många som bor i kommunen under högsäsong och hur högt trycket på service m.m. det därför är.

19. Slätmo, E., Vestergård, L.O., Lidmo, J. & Turunen, E. *Urban-rural flows from seasonal tourism and second homes – Planning challenges and strategies in the Nordics*. Nordregio Report 2019:13 (Nordregio, 2019). DOI: doi.org/10.6027/R2019:13.1403-2503

20. Ibid.

Karta 9. Community impact by second home users in 2020

Enligt detta index ökar befolkningen markant i framför allt de norra gränskommunerna, Engerdal, Trysil, Malung-Sälen och Älvdalen om säsongsboende tas med. Engerdal och Trysil är bland de nordiska kommuner med flest antal fritidshus i relation till sin fasta befolkning. I Trysil finns det exempelvis 7 004 fritidshus på 6 582 invånare. Kommunen planlägger för 18 000 extra invånare under högsäsong. Detta innebär givetvis en säsongsbetonad arbetsmarknad där även kommunen behöver ställa om gällande beredskapskapacitet m.m. Det innebär dock även en potential för arbetskraft om man kan locka de med koppling till kommunen att bosätta sig där.

Tabell 5. Community impact 2020. Not: Community impact är beräknat som: ((antal fritidshus*3)+(genomsnittlig befolkning))/(genomsnittlig befolkning)

Kommun	Region	Genomsnittlig befolkning	Antal Fritidshus	Community impact
Engerdal	Innlandet	1 259	1 631	4,9
Trysil	Innlandet	6 604	6 853	4,1
Malung-Sälén	Dalarna	10 158	7 390	3,2
Älvdalen	Dalarna	7 032	5 051	3,2
Torsby	Värmland	11 583	3 873	2,0
Våler	Innlandet	3 625	768	1,6
Nord-Odal	Innlandet	5 027	913	1,5
Eda	Värmland	8 557	1 515	1,5
Grue	Innlandet	4 579	776	1,5
Sunne	Värmland	13 321	2 097	1,5
Arvika	Värmland	25 989	3 020	1,3
Eidskog	Innlandet	6 103	655	1,3
Åsnes	Innlandet	7 215	720	1,3
Sør-Odal	Innlandet	7 910	547	1,2
Kongsvinger	Innlandet	17 840	983	1,2
Norska gränskommuner		60 160	13 846	1,7
Svenska gränskommuner		76 638	22 946	1,9
Totalt gränskommuner		136 798	36 792	1,8

Sammanfattande kommentar för kapitel 3

Demografin i gränskommunerna är ganska lik andra glesbygdsområden i Sverige och Norge med en minskande och åldrande befolkning och där fler och fler flyttar till tätorter. Andelen äldre i förhållande till befolkningen i arbetsför ålder är betydligt högre i gränsregionen jämfört med det nordiska snittet. Allt tyder därför på att det kommer krävas särskilda insatser för att klara vårdbehovet i framtiden.

Kommunerna i norra delen av gränsområdet utmärker sig genom en mycket hög andel säsonsboenden vilket kan vara en utmaning när det gäller service men också en tillgång när det gäller arbetsmarknad och kompetensförsörjning.

Om man tittar mot framtiden så har befolkningsminskningen i gränskommunerna avstannat, men minskningen av befolkningen i arbetsför ålder fortsätter och förväntas göra så fram till 2030. Det är främst den äldre åldersgruppen som ökar.

Photo: Jimmy Nilsson Masth / Unsplash.com

4. Arbetsmarknaden i gränsregionen

Likt många andra mindre arbetsmarknader har gränskommunerna i Innlandet, Dalarna och Värmland utmaningar när det kommer till att hitta rätt kompetenser. Detta har särskilt accentuerats sedan återhämtningen från pandemin då det rapporterats om kompetensbrist i så gott som alla sektorer. Det här kapitlet beskriver den generella utvecklingen på arbetsmarknaden gällande deltagande på arbetsmarknaden, utbildningsnivå och företagsstruktur.

4.1 Sysselsättning och arbetslöshet

Arbetsmarknadsstatistik mäts normalt i november, som anses vara en "vanlig" månad då de flesta som har ett arbete arbetar. I arbetsmarknadsstatistiken delas den arbetsföra befolkningen in i tre kategorier, antingen som sysselsatta, som arbetslösa (som aktivt söker jobb) eller som utanför arbetsmarknaden (t.ex. sjukskrivna, studenter, etc.). Generellt sätt är hög sysselsättning och låg arbetslöshet något positivt då det innebär att många av dem som kan arbeta gör det. Men det kan också tyda på att få är i utbildning vilket kan få konsekvenser på sikt och i en arbetsmarknad där alla har jobb kan det vara svårt för arbetsgivare att hitta rätt kompetens samt en minskad drivkraft att utbilda sig vidare.

Det officiella sättet att mäta sysselsättning och arbetslöshet är via Arbetskraftsundersökningen (AKU) som är en urvalsundersökning utifrån en

internationell standard. Eftersom det är en urvalsundersökning går det dock inte att bryta ned på kommunnivå. I detta kapitel kommer därför såväl AKU-data som registerdata att användas. Det är dock endast AKU-datat som är direkt jämförbart mellan länderna.

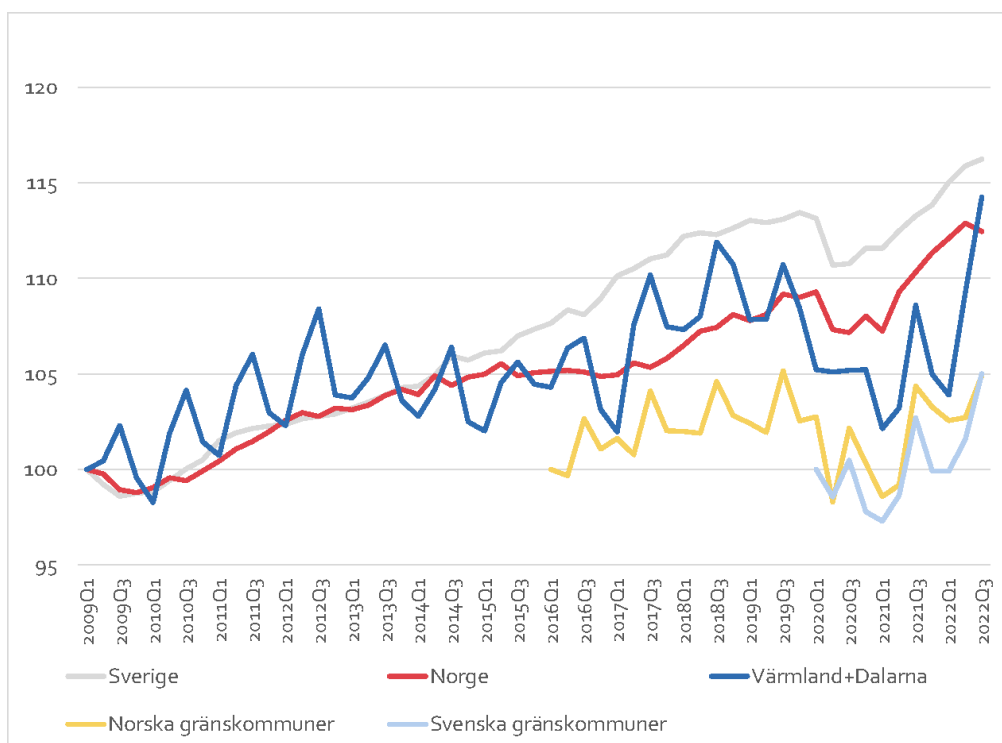
4.1.1 Sysselsättning

Att sysselsättningsgraden hänger ihop med den ekonomiska konjunkturen är välkänt, med hög sysselsättning under högkonjunktur och låg sysselsättning under lågkonjunktur. På grund av uppsägningstider och att arbetsgivare hellre minskar arbetsstyrkan genom naturliga avgångar så finns det även viss eftersläpning där en minskad sysselsättning i regel märks ett tag efter att konjunkturen vänt. Under de senaste åren har det skett stora skiftningar i ekonomin och arbetsmarknaden i och med pandemin, återhämtningen från den och sedan Rysslands invasion av Ukraina och den inflation som följde i dess spår. Pandemin hade en effekt på arbetsmarknaden, denna effekt var dock främst koncentrerad till den första delen då hela världen var drabbat av lock-down och störda varukedjor. I Sverige och Norge användes permittering som ett verktyg för att hålla nere arbetslösheten. Detta gjorde att företag inte behövde varsla i större utsträckning. Särskilt hög andel permitterade fanns i Eda, som drabbades mycket av den inställda gränshandeln och Trysil där turismsektorn påverkades.^[21] Pandemins påverkan på arbetsmarknaden var dock främst isolerad till sektorer som var beroende på fysisk närhet och mobilitet. Andra sektorer som exempelvis offentlig förvaltning, information/Kommunikation och finans/försäkring ökade sysselsättningen även under pandemin.^[22]

Efter pandemin har det rapporterats om kompetensbrist i så gott som alla sektorer och sysselsättningen nådde rekordhöga nivåer. Figuren nedan visar utvecklingen för sysselsättningen sedan finanskrisen. Sysselsättningen steg stadigt sedan finanskrisen och dippen under pandemin var kortvarig. Under kvartal 2 2022 var sysselsättningen på rekordhöga nivåer för alla nordiska länder. För gränskommunerna finns inte så långa tidsserier, men även för dem är sysselsättningen på höga nivåer, detta trots att befolkningen i arbetsför ålder minskar.

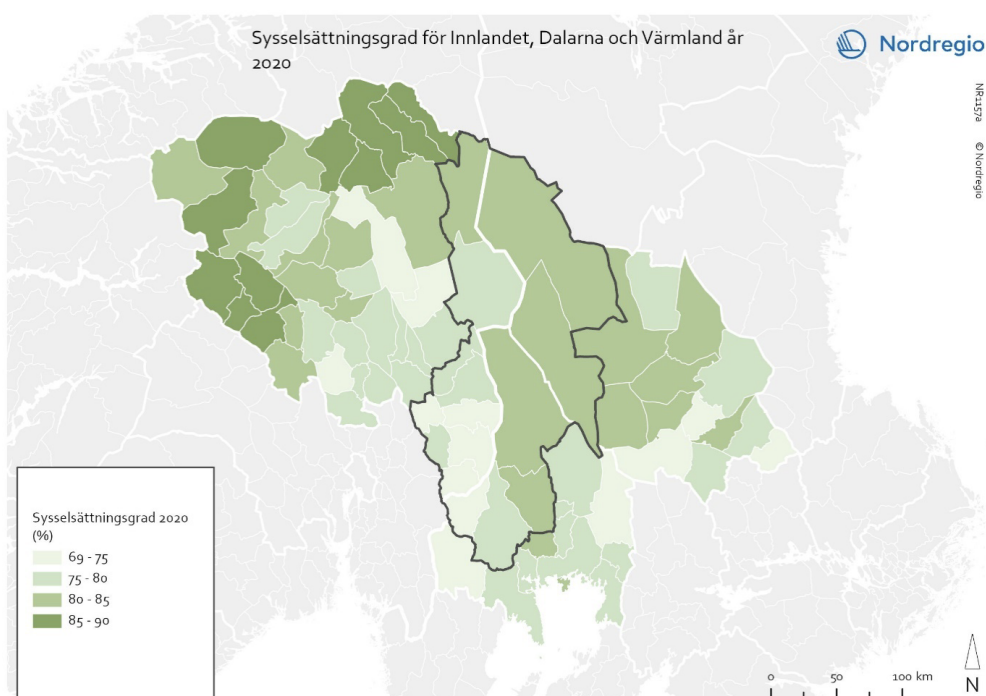
21. Jokinen, J. C. & Norlén, G. "Labour market impacts of Covid-19" i State of the Noric Region 2022, red. Norlén, G., Randall, L., Sánchez Gassen N. & Tapia, C. (Nordic Council of Ministers, Nordregio). DOI: 10.6027/R2022:2.1403-2503

22. Ibid.

Figur 4. Sysselsättningsutveckling sedan 2008. Not: Index: Q1 2009=100. För Norska gränskommuner: Q1 2016=100. För svenska gränskommuner: Q1 2020=100. Datakälla: SCB och SSB.

Trots att sysselsättningen generellt är hög just nu så finns det skillnader mellan kommunerna. Sysselsättningsgraden är högre för de svenska gränskommunerna jämfört med de norska som visas i karta 10.

Karta 10. Sysselsättningsgrad 2020. Not: Harmoniserat data för att vara jämförbart mellan länderna.

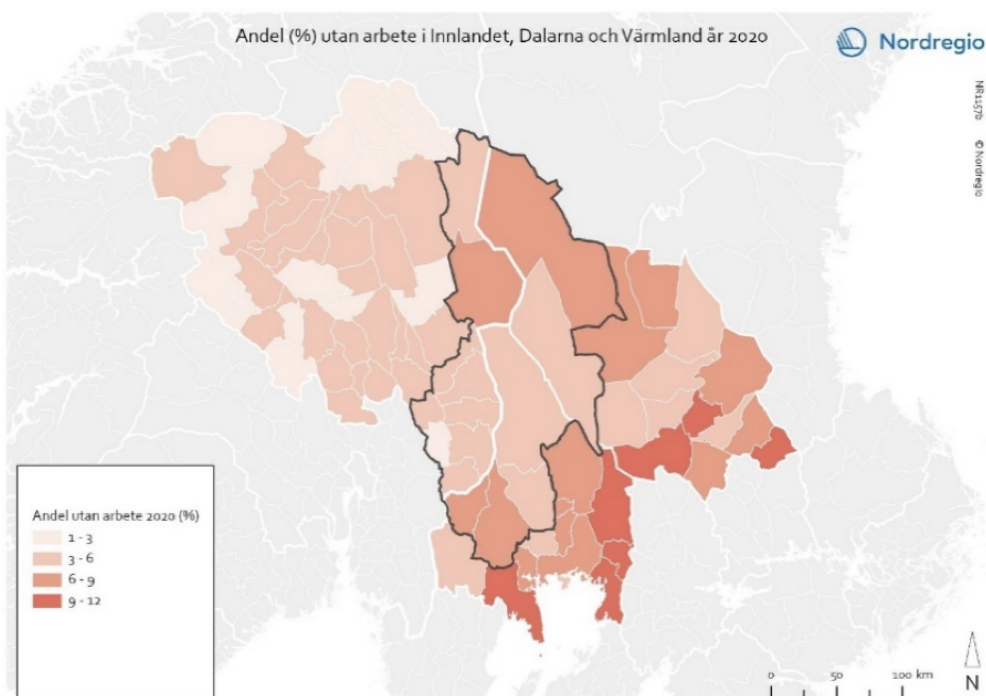
Detta mönster blir ännu tydligare när man tittar på det nationella datat för 2022. Enligt det nya BAS-datat från SCB var sysselsättningsgraden för åldersgruppen 16–64 år 76,9% för det nationella genomsnittet och 78,8% för gränskommunerna. Förvärvsgraden för gränskommunerna hade varit ännu större om gränspendlarna räknats in. Detta märks särskilt i Eda som har en stor andel gränspendlare. Eda var den enda kommunen som hade en förvärvsgrad under det svenska genomsnittet. Med gränspendlare inkluderat skulle även Eda ha en sysselsättningsgrad över det nationella snittet.^[23] Malung-Sälen (81,9%) och Älvdalen (80,4%) var de gränskommuner som hade högst sysselsättningsgrad 2022.

Samtliga norska gränskommuner hade däremot en sysselsättningsgrad under det nationella genomsnittet under 2022. Mätt för åldersgruppen 15–74 var det norska genomsnittet 68,7% och den av gränskommunerna med högst förvärvsgrad var Trysil med 66,2%. Förutom Trysil, Sør-Odal och Engerdal var alla de norska gränskommunerna bland den decilen av norska kommuner med lägst förvärvsgrad. Allra lägsta hade Eidskog med 59,2%.

4.1.2 Arbetslöshet

Något som kan verka paradoxalt är att såväl sysselsättningsgraden (åldersgruppen 20–64) som arbetslöshetsgraden var högre i Sverige än i Norge under 2022 enligt

AKU:n. I Sverige var förvärvsgraden 82,2% medan arbetslöshetsgraden var 7,5%. I Norge var motsvarande sysselsättningsgrad 80,9% och arbetslösheten endast 3,2%. Anledningen till det är att det generellt i Norge är fler som står helt utanför arbetsmarknaden, d.v.s. varken arbetar eller aktivt söker jobb. Karta 12 visar harmoniserat data över arbetslöshetsgrad för november 2020.

Karta 11. Arbetslöshetsgrad 2020. Not: harmoniserat data för att vara jämförbart mellan länderna

För att mäta arbetslöshet på kommunnivå får man använda sig av registerdata över antalet registrerade som arbetssökande, antingen öppet arbetslösa eller i olika typer av program. Detta data är inte jämförbart över landsgränsen och det fångar inte heller upp alla arbetssökande eftersom man kan vara arbetssökande utan att vara registrerad hos NAV eller arbetsförmedlingen. I Norge var arbetslöshetsgraden för öppet arbetslösa (helt ledige) så låg som 1,6% i november 2022. För Innlandet som helhet var den ännu lägre med 1,4%. Vissa av gränskommunerna hade dock högre arbetslöshetsgrad, t.ex. Trysil (2,6%), Eidskog (2,2%), Grue (2,2%), Våler (1,9%) och Nord-Odal (1,8%). Dessa låga siffror säger något om hur få det är som är direkt tillgängliga för arbetsmarknaden.^[24]

Den stora utmaningen på norsk sida är att få dem som står helt utanför arbetsmarknaden att arbeta eller söka jobb. Det är den stora arbetskraftsreserv som finns och utmaningen att få in dem på arbetsmarknaden gäller inte bara för Innlandet utan för hela Norge. Det har därför funnits olika initiativ för att hitta

24. Datakälla: Innlandsstatistikk. <https://www.innlandsstatistikk.no/>

vägar att matcha behov inom vissa yrken (framförallt yrken som kräver en viss yrkesutbildning) med personer som står utanför arbetsmarknaden och som sedan erbjuds utbildning och stöd, t.ex. i Trøndelagsmodellen där NAV, fylket och kommuner arbetar tillsammans med arbetsgivare för att matcha utbud och efterfrågan.

På den svenska sidan var den registerbaserade arbetslösheten i november 2022 5,1% för det svenska genomsnittet och 3,4% för gränskommunerna. samtliga av gränskommunerna hade en arbetslöshetsgrad under det svenska genomsnittet med en spridning från 3,5% i Älvdalen till 4,5% i Eda. Tabell 6 visar befolkningen i åldersgruppen 16–64 år uppdelat efter arbetsmarknadsstatus på ett mer detaljerat sätt än i AKU-definitionerna.^[25] Som tabellen visar har gränskommunerna lägre andel av studerande men aningen högre andelar av pensionärer och sjuka. Detta speglar åldersstrukturen i området. Totalt fanns det i november 2022 9 123 personer i åldersgruppen 16–64 år som inte hade arbete, av dessa var 1 208 arbetssökande. Denna arbetskraftsreserv gäller det nu att matcha med de lediga jobb som finns. Det är också värt att notera att gruppen "övriga" är särskilt stor i gränskommuner som Eda och Torsby. Troligen är gränspendlare som har arbeten i Norge inkluderade här.

25. Befolkningen arbetsmarknadsstatus:

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0210_AM0210A/ArbStatusM/

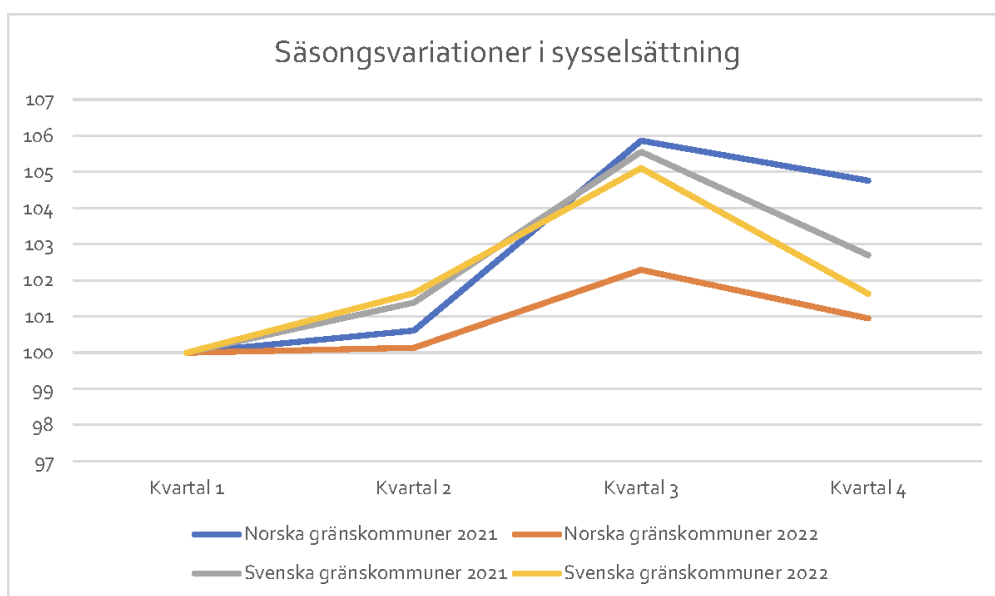
Tabell 6. Befolkningen i åldersgruppen 16–64 år 2022 efter arbetskraftstillhörighet. Datakälla SCB (BAS)

Kommun	Syssel-satta	Arbets-lösa	Studerande	Pensionärer	Sjuka	Övriga
Eda	75,0%	3,5%	3,3%	0,9%	4,8%	12,4%
Torsby	78,5%	2,9%	3,9%	1,4%	4,1%	9,2%
Sunne	78,9%	2,7%	5,3%	1,1%	4,7%	7,4%
Arvika	78,5%	2,8%	5,3%	0,9%	5,3%	7,2%
Malung-Sälen	81,9%	2,1%	3,6%	1,3%	3,8%	7,2%
Älvdalen	80,4%	2,9%	4,5%	1,3%	3,3%	7,5%
Nationellt genomsnitt	76,9%	4,1%	5,8%	0,8%	3,4%	8,9%
Gränskommuner totalt	78,8%	2,8%	4,6%	1,1%	4,6%	8,1%

Under de senaste åren har den svenska arbetsmarknaden varit relativt stark och haft en hög sysselsättningsgrad. Det är troligen en anledning till att gränspendlingen till Norge har minskat under senare år. Andra orsaker kan vara att skillnader i växelkurs har minskat, att lönerna ökat i Sverige och den otrygghet som de stängda gränserna under pandemin innebar.

4.1.3 Säsongsvariationer

Som nämnts i kapitel 3 så finns det i vissa gränskommuner stora säsongsskillnader i antalet boende. Det finns också säsongsskillnader kopplade till arbetsmarknaden. Eftersom arbetsmarknadsstatistiken normalt sätt mäts i november kan det därför vara missvisande för de kommuner som har stora säsongsvariationer. I regel är sysselsättningen högst under kvartal 3, d.v.s. på sommaren när det finns många sommarjobbare, men för exempelvis vinterdestinationer gäller inte detta mönster. Under 2021 och 2022 hade samtliga av de svenska gränskommunerna och de flesta av de norska högst sysselsättning under kvartal 3. Det främsta undantaget var Trysil, där sysselsättningen är högst under kvartal 1. Trysil var också den kommun där sysselsättningen skilde sig åt mest mellan kvartalen, det var 15% fler sysselsatta under kvartal 1 än i kvartal 4. Det visar på vikten av skidturismen i Trysil.

Figur 5. Säsongsvariationer i sysselsättning per kvartal. Datakällor: SSB och SCB

4.2 Utbildning

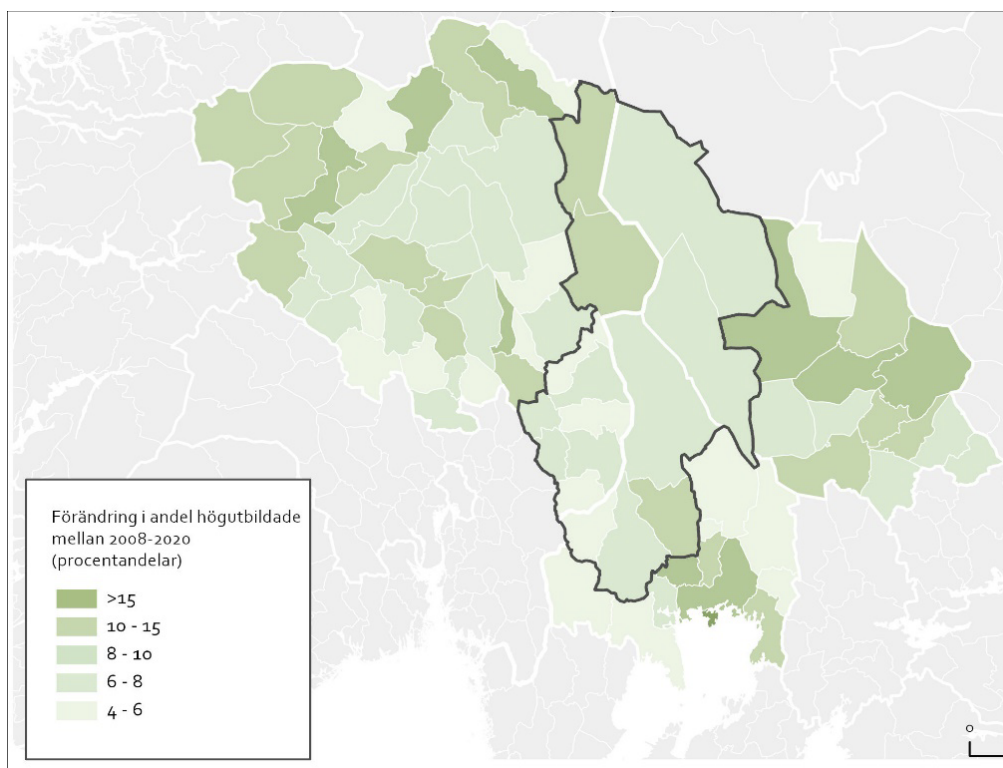
Utbildningsnivån är ett vanligt mått för att visa hur mycket humankapital som finns på en arbetsmarknad.^[26] Utbildningsnivå är också korrelerat med inkomst, hälsa och innovation.^[27] Det är därför en intressant indikator att titta på. Man bör dock notera att det långt ifrån enbart är akademisk utbildning som efterfrågas på arbetsmarknaden idag, tvärtom så är behovet av yrkesutbildade och

26. OECD. *Factbook. Economic, Environmental and Social Statistics 2015-2016*. (OECD, 2016).
<http://dx.doi.org/10.1787/factbook-2015-en>

27. Aghion, P. "Higher Education and Innovation", i *Perspektiven der Wirtschaftspolitik*, 2008 9 (Special Issue): 28–45. <https://doi.org/10.1111/1468-2516.00273>

gymnasieutbildade stort.^[28] I Norge väntas det t.ex. behöva 100 000 yrkesutbildade under de kommande åren.^[29]

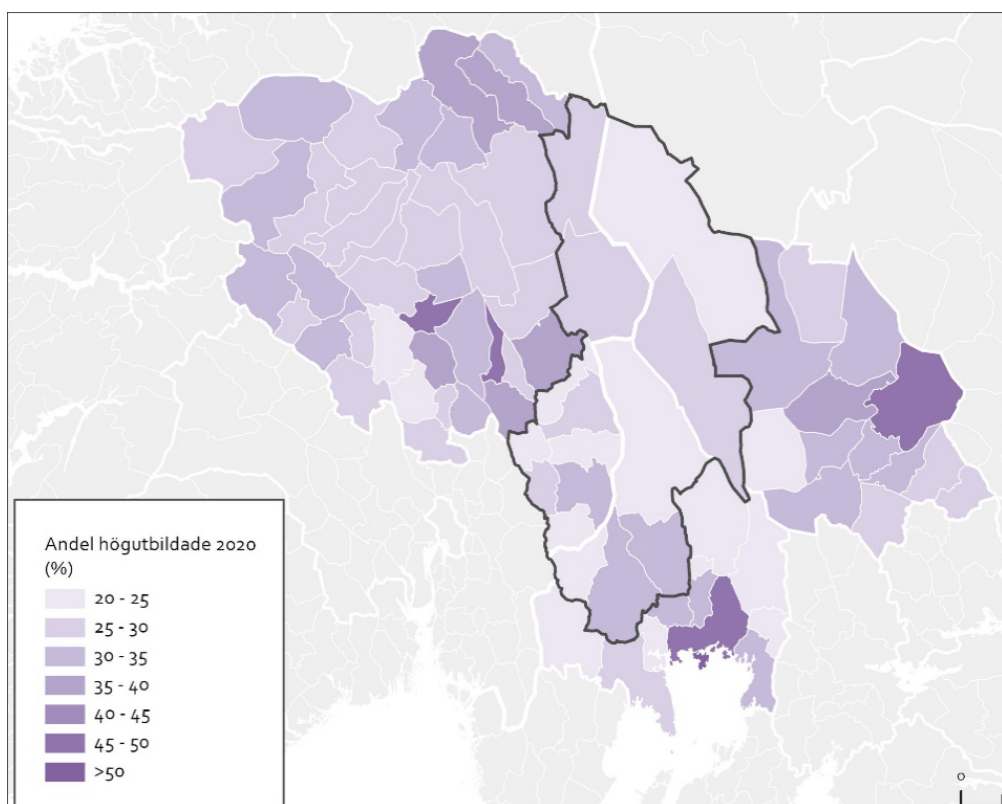
Kartorna nedan visar andelen av arbetsför befolkning (25–64 år) som har högre utbildning (3 år eller mer). Utbildningsnivån har ökat i nästan alla nordiska kommuner, inklusive i samtliga gränskommunerna. Fortfarande är dock utbildningsnivån i gränskommunerna lägre än de nationella snitten, och också lägre än andra rurala kommuner. I gränskommunerna på den svenska sidan är andelen med högre utbildning 26% och på den norska sidan 25,5%. Det kan jämföras med resten av Innlandet-Dalarna-Värmland där 31% har högre utbildning och övriga rurala kommuner i Norge och Sverige där motsvarande siffra är 29%.

Karta 12. Förändring i utbildningsnivå 2008–2020

28. Se exempelvis SCB. *Brist på gymnasialt yrkesutbildade även om 20 år*. 2018-03-05. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/brist-pa-gymnasialt-yrkesutbildade-aven-om-20-ar/>

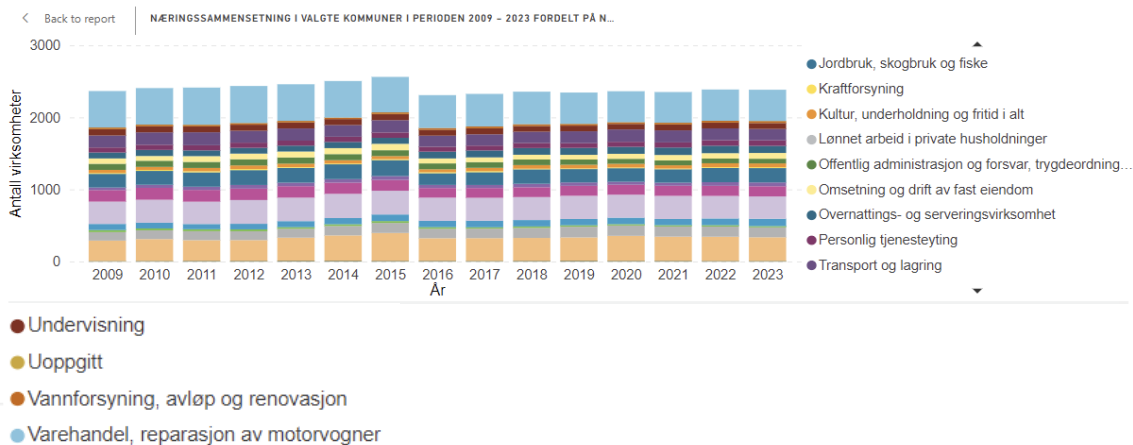
29. NAV. *Trøndelagsmodellen - Skreddersydd veg til sikker jobb*. 07-03-2023. <https://www.nav.no/no/lokalt/trondelag/satsinger-og-aktiviteter/trondelagsmodellen-skreddersydd-veg-til-sikker-jobb>

Karta 13. Utbildningsnivå 2020

4.3 Största företag

Gällande företagsstrukturen i gränsområdet så finns det i Innlandet framförallt små företag. Totalt fanns det 2 381 företag med minst en anställd i de norska gränskommunerna under 2023. Det totala antalet företag var dock mycket större. De flesta av företagen med minst en anställd finns inom varuhandel (434), följt av bygg- och anläggning (328), Hälsa och socialtjänster (310), jordbruk, skogsbruk och fiske (199), transport och lagring (158), och industri (141). Som figuren nedan visar är företagsstrukturen väldigt stabil över tid. Det finns 27 företag med fler än 100 anställda. Femton av dessa finns inom hälsa och socialtjänster, fem inom industri, två inom offentlig administration och försvar, två inom undervisning, och en vardera i företagstjänster, information och kommunikation och kultur, underhållning och fritid.

Figur 6. Företagssammansättning i de norska gränskommunerna. Källa: Innlandsstatistikk

På den svenska sidan fanns det 2022 2 452 företag med minst en anställd.^[30] Flest företag fanns i Arvika (651) följt av Malung-Sälen (488), Sunne (440), Torsby (393), Älvdalen (280) och Eda (200). 24 av dessa företag hade mer än 100 anställda. Volvo Construction Equipment i Arvika med runt 825 anställda, var det största företaget. I tabell 7 visas de tre största (i antalet anställda) företagen per kommun. Förutom Volvo är de största företagen SkiStar i Malung-Sälen, Stiftelsen Idre fjäll i Älvdalen, Norma Precision i Eda, Tetra pak i Sunne och NOTE Torsby i Torsby. Högst andel anställda för ett enskilt företag hade SkiStar i Malung-Sälen med 11% följt av stiftelsen Idre Fjäll i Älvdalen med 8%.

30. Svenskt näringsliv, <https://www.foretagsklimat.se>

Tabell 7. De tre största företagen per svensk gränskommun. Datakälla: SCB

Kommun	Ranking	Företag	Antal Anställda 2021	Andel anställda i kommunen
Malung-Sälen	1	SkiStar Aktiebolag	525	11,2%
	2	FISKARHEDENS TRÄVARU AKTIEBOLAG	175	3,7%
	3	AUTOFORM I MALUNG AKTIEBOLAG	125	2,7%
Älvdalen	1	STIFTELSEN IDRE FJÄLL	225	8,1%
	2	PRESSMASTER AKTIEBOLAG	125	4,5%
	3	Bergkvist Siljan Blyberg AB	75	2,7%
Arvika	1	Volvo Construction Equipment AB	825	7,7%
	2	Thermia Aktiebolag	225	2,1%
	3	Arvika Gjuteri AB	125	1,2%

Eda	1	NORMA PRECISION AKTIEBOLAG	225	7,8%
	2	Fundo Components AB	125	4,3%
	3	Hypermat Charlottenberg AB	125	4,3%
Sunne	1	TETRA PAK PACKAGING MATERIAL SUNNE AKTIEBOLAG	225	4,6%
	2	Selma Spa+ AB	175	3,6%
	3	Rottneros Bruk AB	125	2,5%
Torsby	1	NOTE TORSBY AB	225	4,5%
	2	Rullarnas Personliga Assistans AB	175	3,5%
	3	Moelven ByggModul Aktiebolag	125	2,5%

Sammanfattande kommentar för kapitel 4

Gränskommunernas arbetsmarknad kännetecknas av hög sysselsättningsgrad och låg arbetslöshet samtidigt som utbildningsnivån är lägre än de nationella genomsnitten. Det är också en relativt hög genomsnittsålder för de som arbetar och många pensionsavgångar som väntas inom den närmsta tioårsperioden.

Utmaningen på norsk sida är att få fler av den förhållandevis stora gruppen av personer som står helt utanför arbetsmarknaden in i arbete medan utmaningen på svensk sida är att matcha de få som finns tillgängligt på arbetsmarknaden med rätt arbete.

Företagsstrukturen i gränskommunerna skiljer något mellan svensk och norsk sida. Småföretagen dominerar i antalet men storföretagen på svensk sida är mer inriktade på verkstad och produktion medan storföretagen på norsk sida finns i huvudsak inom hälsa och socialtjänster.

För framtidens arbetsmarknad i gränsområdet är det viktigt att det finns kompetens med rätt utbildning. Trots att det inte enbart är arbeten med högre utbildning som efterfrågas så är det viktigt att utbildningsnivån i gränskommunerna ökar. Nu är den relativt långt under de nationella snitten. Det är inte minst viktigt med tanke på den teknologiska utvecklingen och den omställning som måste ske.

Photo: Geir Olsen

5. Vilka jobb finns i gränsområdet?

I detta kapitel belyses sysselsättningen efter sektor och yrke vilket är de två mest vanliga sett att bryta ned sysselsättningsstatistiken. Sektorsstatistiken kategoriseras enligt den internationella standarden NACE som fastslagits av EU och är jämförbar mellan länderna. Även för yrkesdata finns det en internationell standard, ISCO. Denna används av Norge, däremot har Sverige en egen indelning, SSYK, som enbart är jämförbar med ISCO på den grövsta nivån.

5.1 Jobb per sektor

Jämfört med Sverige och Norge som helhet så har gränskommunerna en högre andel jobb inom jordbruk, skogsbruk och fiske; tillverkning; offentlig administration och hälso-/socialtjänster. Dock lägre andel jobb inom information; finans; och företagstjänster. Gemensamt för alla geografier är att Vård, omsorg och sociala tjänster är den grupp med störst andel sysselsatta. De norska gränskommunerna har en större andel i denna grupp än de svenska gränskommunerna. De svenska gränskommunerna har en större andel jobb inom Tillverkning och utvinning än de norska gränskommunerna.

Tabell 8. Sysselsättning per industri 2022. Datakälla: SCB & SSB

Industri	Gränskommuner SE	Riksgenomsnitt SE	Gränskommuner NO	Riksgenomsnitt NO
A Företag inom jordbruk, skogsbruk och fiske	3,8%	1,4%	4,8%	2,3%
B+C Tillverkningsindustri; gruvor och mineralutvinningsindustri	14,9%	10,8%	9,5%	9,8%
D+E Företag inom energi och miljö	1,2%	1,1%	1,6%	1,2%
F Byggindustri	9,4%	7,2%	9,8%	8,6%
G Handel; serviceverkstäder för motorfordon och motorcyklar	10,6%	11,7%	12,6%	12,6%
H Transport- och magasineringsföretag	3,5%	4,5%	5,1%	4,7%
I Hotell och restauranger	3,8%	3,6%	2,5%	3,6%
J Informations- och kommunikationsföretag	0,8%	4,6%	2,0%	4,1%
K Kreditinstitut och försäkringsbolag m.m.	0,6%	2,0%	0,8%	1,8%

L Fastighetsbolag och fastighetsförvaltare	1,8%	1,7%	4,1%	6,7%
M+N Företag inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik; företag inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster	6,9%	12,3%	4,4%	4,8%
O Civila myndigheter och försvaret	4,9%	6,5%	6,5%	6,2%
P Utbildningsväsendet	9,6%	10,4%	7,4%	8,2%
Q Enheter för vård och omsorg, socialtjänst	18,9%	17,1%	23,9%	20,5%
R+S+T+U Enheter för kultur, nöje och fritid; andra serviceföretag m.m.	5,2%	4,3%	4,0%	4,1%
US Uppgift saknas	4,0%	0,6%	0,8%	0,7%

Sedan 2008 har andelen sysselsatta varit ganska stabil i gränskommunerna men det har skett förflyttningar mellan sektorer. Sysselsättningen har minskat inom jordbruk, skogsbruk och fiske, handel, transport, kreditinstitut och inte minst tillverkningsindustrin som har minskat mest. I de svenska gränskommunerna minskade tillverkning och utvinning med hela 5,6 procentenheter. Ökningar i sysselsättningen var högst inom byggsektorn på svensk sida (+1,8%) och inom vård- och omsorg på norsk sida (+4,2%). I övrigt är sysselsättningsstrukturen relativt stabil mellan dessa år.

Statistiken över sysselsättning per industri är väldigt finfördelad och det kan därför vara svårt att se tydliga mönster. För att förstå förändringen på arbetsmarknaden har vi därför grupperat sysselsatta personer 2008–2021 efter tre kategorier. 1. jobb kopplade till **besöksnäringen**, 2. **Samhällsviktiga jobb som är lokalt anknutna** och 3. Jobb kopplade till **bioekonomi** och. Samtliga sektorer i dessa kategoriseringar finns i annex i slutet av rapporten. Anledningen till att vi valt just dessa kategorier är för att de är betydelsefulla för gränskommunerna.

5.1.1 Besöksnäring

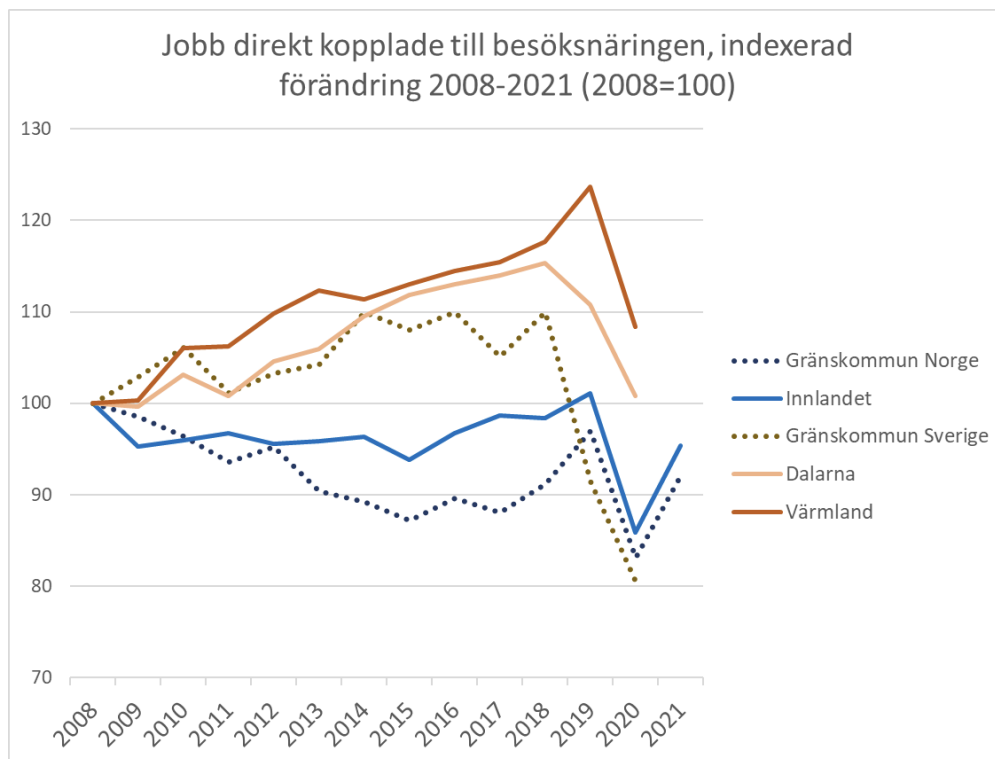
Att besöksnäringen/turism är viktig i gränskommunerna, särskilt de norra gränskommunerna, är ganska givet. Det är dock svårt att mäta i statistiken eftersom besöksnäringen omfattar mer än bara de mest uppenbara näringarna som exempelvis hotell- och restaurang. För att ändå mäta detta har vi här utgått från Tillväxtverkets turismräkenskaper som tagits fram för att mäta turismens effekter på ekonomi, export och sysselsättning i Sverige.^[31] Det bör noteras att turismnäringen är en bransch som är särskilt säsongspåverkad. Eftersom detta data är baserat på situationen i november varje år så kommer vissa jobb inte att vara registrerade.

Enligt beräkningar efter denna typologi stod besöksnäringen för 9% av sysselsättningen i de svenska gränskommunerna innan Covid-19 jämfört med runt 5% för Dalarna och Värmland som helhet. De norska gränskommunerna hade ca 5% av sysselsättningen i besöksnäring. Det är ungefär som Innlandet i stort.

På den svenska sidan ökade sysselsättningen inom besöksnäringen fram till pandemin. Ökningen i gränskommunerna var dock inte lika stor som för Värmland och Dalarna som helhet. Påverkan av pandemin var också mycket kraftigare för gränskommunerna, vilket sannolikt till stor del kan förklaras av Norges betydelse för de svenska gränskommunerna och de effekterna som stängda gränser medförde. Även gränskommunerna på den norska sidan låg under snittet för regionen. Man bör dock samtidigt komma ihåg att detta mönster gäller generellt

31. Tillväxtverket 2023. "Om turismräkenskaperna". Hämtat från <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/statistikochanalys/statistikomturism/turismrakenskaper/omturismrakenskaper/2358.html>. Hämtat 2023-05-02

eftersom befolkningsökningen varit större i övriga delar av regionerna. Generellt sätt var utvecklingen för besöksnäringen sämre på den norska sidan gränsen.

Figur 7. Jobb inom besöksnäringen. Datakälla: Nordregios beräkningar efter data från SSB och SCB

5.1.2 Lokalt samhällsviktiga jobb

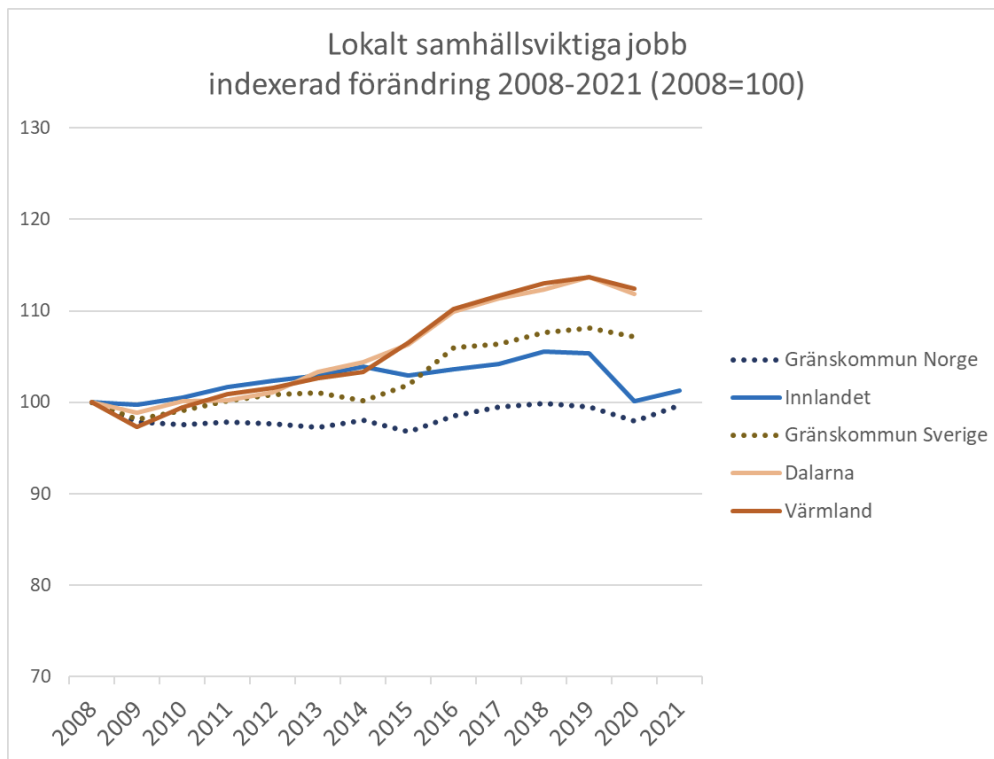
Tanken med att skilja ut lokalt samhällsviktiga jobb är för att det är jobb som på olika sätt är nödvändiga för lokalsamhället och därför viktigt att de finns just på den platsen. Det finns ingen uttömmande definition på vilka jobb som är lokalt samhällsviktiga. För att definiera det har vi utgått från de samhällsfunktioner som Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap i Sverige (MSB) har kategoriserat som samhällsviktiga och sedan gjort en egen bedömning.^[32] Det rör sig t.ex. om jobb inom barnomsorg och utbildning, vård- och omsorg, vattenförsörjning, avfall, avlopp, energiförsörjning, transport m.m.^[33]

Figur 8. visar utvecklingen på lokalt samhällsviktiga jobb mellan 2008 och 2021 där de prickade linjerna visar utvecklingen för gränskommunerna. För såväl de svenska

32. Inspiration har också hämtats från Blau, F.D., Koebe, J. & Meyerhofer, P.A. *Who are the essential and frontline workers?*. Bus Econ 56, 168–178 (2021). <https://doi.org/10.1057/s11369-021-00230-7>

33. En utförlig lista på vilka sektorer som ingår finns i Annex 2

som de norska gränskommunerna gäller att de haft en utveckling som ligger något under snittet för regionen. Utvecklingen har också generellt varit högre på den svenska sidan gränsen. Även i det norska gränskommunerna har det skett en uppgång under det senaste året.

Figur 8. Lokalt samhällsviktiga jobb. Datakälla: Nordregios beräkningar efter data från SSB och SCB

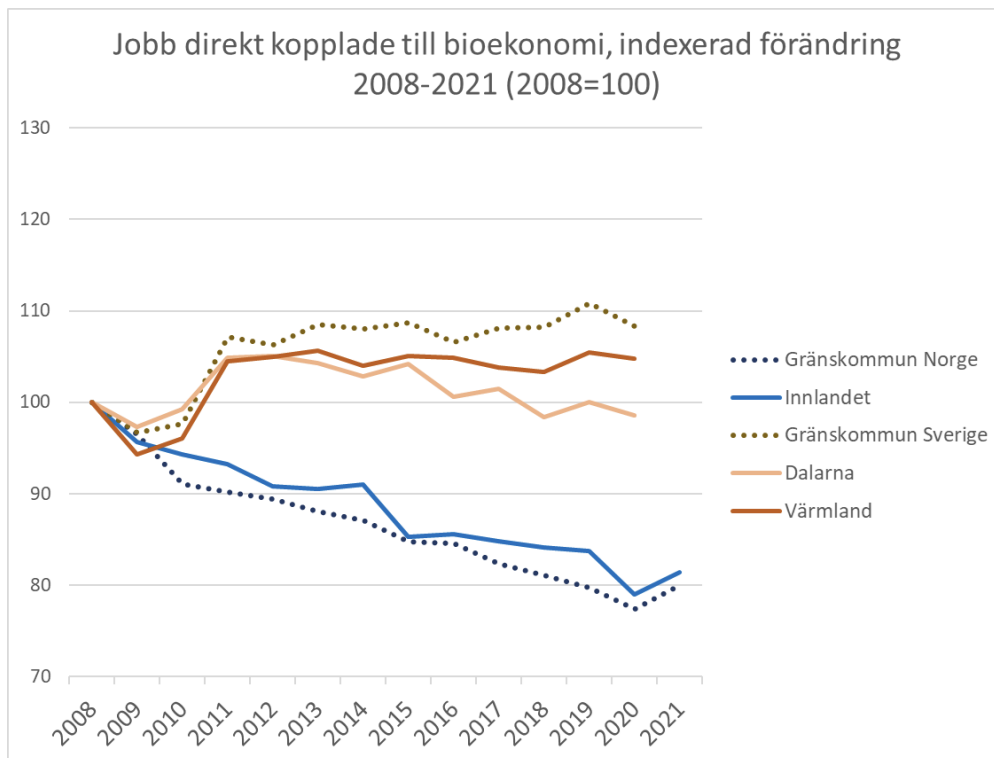
5.1.3 Bioekonomi

Bioekonomin är en viktig sektor för gränskommunerna inte minst tack vare den resurs som skogen är i området. Det är även ett område som man jobbar aktivt med i regionerna, Innlandet har t.ex. målet att bli bäst på bioekonomi i Norge.^[34] Även Värmland och Dalarna jobbar aktivt med att stötta och lyfta fram bioekonomin som både en möjlighet för de egna regionerna som för klimatet.

Vissa definitioner av bioekonomin har fokuserat på det traditionella jord-, skogsbruk och fiske. I den definition av bioekonomi som används här ingår dels sektorer som anses helt höra till bioekonomin som jord- och skogsbruk; trä- och pappersindustri; fiske, jakt; och livsmedelsindustrin. Men även andra sektorer med

34. Innlandet fylkeskommune. Bioøkonomi - I Innlandet jobber vi for å bli best på bioøkonomi i Norge!. Hämtad från: <https://innlandetfylke.no/tjenester/naring-og-internasjonalt/bioekonomi-og-landbruk/bioekonomi/>

inslag av bioekonomi ingår, t.ex. förnyelsebar elproduktion, förädling av naturliga råvaror m.m.^[35]. Generellt är det stor skillnad på utvecklingen inom bioekonomin på den norska och svenska sidan där antalet jobb inom bioekonomin ökat på den svenska sidan men minskat på den norska. Jobben i bioekonomin har ökat särskilt mycket i de svenska gränskommunerna. På den norska sidan ser man ett motsatt mönster där utvecklingen för de norska gränskommunerna är aningen sämre än för Innlandet som helhet. Däremot ser man ett visst trendbrott det senaste året.

Figur 9. Jobb direkt kopplade till bioekonomi. Index, 2008=100. Datakälla: Nordregios beräkningar efter data från SSB och SCB

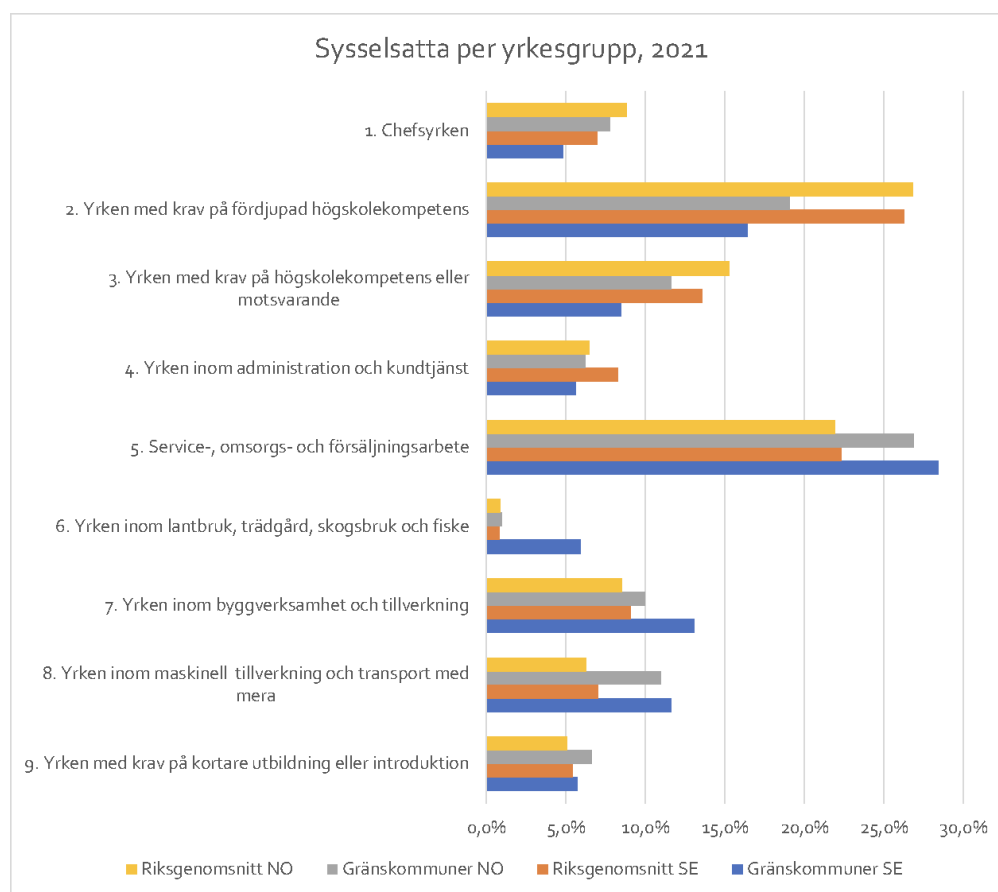
5.2 Jobb per yrke

Så långt har vi tittat på sysselsättning efter sektor. Detta störs till stor utsträckning av efterfrågan på den specifika arbetsmarknaden. Sysselsättning per yrke säger istället mer om tillgångssidan på arbetsmarknaden. Yrken tenderar att vara relativt stabila över tid och det är relativt ovanligt att folk byter yrke – även fast man byter jobb.

På yrkesnivå är det enbart den mest grova indelningen som det finns jämförbara

35. Grunfelder, J.; Norlén, G.; Randall, L. & Sánchez-Gassen, N. (red). State of the Nordic Region 2020. Appendix – Methodology - Definition of the Nordic bio-economy, by NACE industry sector. <https://pub.norden.org/nord2020-001/#78782>

data för Sverige och Norge. Detta data visas i figur 10. Några saker som sticker ut där om man jämför med riksgenomsnitten är bl.a. att det i gränskommunerna finns betydligt lägre andel som arbetar i yrken som kräver högskolekompetens. Endast 16,4% i de svenska gränskommunerna och 19% i de norska gränskommunerna jämfört med det svenska riksgenomsnittet på 26,3% och det norska snittet på 26,8%. I stället är det högre andel som jobbar inom service, omsorgsyrtken som inte kräver högre utbildning- och försäljning, byggverksamhet, tillverkning och transport. Intressant nog så är andelen som arbetar i yrken med kortare utbildning ungefär den samma som riksgenomsnittet. Detta tyder på att det främst är inom de mer praktiska yrkena som kräver yrkesutbildning som behoven kommer att finnas om jobben ska bevaras.

Figur 10. Sysselsatta per yrkesgrupp, 2021. Datakälla: SCB och SSB

För de svenska gränskommunerna har vi haft tillgång till detaljerat yrkesdata och kan därför bryta ned datat till enskilda yrken eller grupper av yrken. Den största gruppen enligt detta data är de som jobbar inom vården som undersköterskor och dylikt. Enligt datat fanns det 1 729 som jobbade som undersköterskor i de svenska gränskommunerna. Sedan följde yrken som butikssäljare, skogsarbetare, lärare etc. Listan som presenteras i tabell 9. visar att de stora yrkesgrupperna är inom vården, skolan, handel och bioekonomi (skog, träarbete), d.v.s. de flesta skulle antingen gå

in under kategorin "lokalt samhällsbärande" eller bioekonomi. Denna lista visar troligtvis också var den mest omedelbara kompetensbristen finns.

Tabell 9. De femton största yrkesgrupperna i de svenska gränskommunerna, november 2020. Datakälla: Region Dalarna, SCB

Yrke	Antal anställda
Undersköterskor, hemtjänst, hemsjukvård och äldreboende	1 729
Butikssäljare, dagligvaror	985
Skogsarbetare	938
Grundskollärare	892
Vårdbiträden	857
Butikssäljare, fackhandel	825
Träarbetare, snickare m.fl.	724
Personliga assistenter	603
Förskollärare	602
Städare	585
Barnskötare	555
Lastbilsförare m.fl.	528
Vårdare, boendestödjare	503
Fastighetsskötare	502
Restaurang- och köksbiträden m.fl.	473

På den norska sidan var Butiksmedarbetare den största yrkesgruppen med 1 436 arbetare 2018. Sedan följer olika yrken inom vård, skola och omsorg. Definitionerna av yrken är inte direkt jämförbara mellan länderna och det bör också noteras att det norska datat som används här är baserat på arbetskommun, d.v.s. kommunen där

arbetet finns och inte baserat på kommunen där den som arbetar bor.

Tabell 10. De femton största yrkesgrupperna i de norska gränskommunerna, baserat på arbeidskommun, november 2018. Datakälla: SSB

Yrke	Antal anställda
Butikkmedarbeidere	1 436
Helsefagarbeidere	1 283
Andre pleiemedarbeidere	1 000
Barnehage- og skolefritidsassistenter mv.	839
Grunnskolelærere	806
Renholdere i virksomheter	615
Sykepleiere	564
Kontormedarbeidere	473
Lastebil- og trailersjåfører	438
Tømrere og snekkere	426
Lektorer mv. (videregående skole)	329
Anleggsmaskinførere	327
Administrerende direktører	313
Høyere saksbehandlere i offentlig og privat virksomhet	300
Vaktmestre	297

Sammanfattande kommentar för kapitel 5

Gränskommunerna har en högre andel arbeten inom primär- (jordbruk, skogsbruk

och fiske) och sekundärnäringarna (industri) än Sverige och Norge som helhet. Även andelen som arbetar inom offentlig administration och sjukvård är större. Detta säger något om att arbetsmarknaden är mer fokuserad på offentlig sektor och tillverkningsindustri och mindre på arbeten som kräver högre utbildning (t.ex. arbeten inom IT, finans, företagstjänster). Detta speglas också när man tittar på yrkesuppdelningen där en avsevärt lägre andel av de sysselsatta arbetar i yrken med högre utbildning i gränskommunerna jämfört med de nationella genomsnitten.

Besöksnäring, bioekonomi och lokalt samhällsviktiga jobb är tre grupper av jobb som är viktiga för gränskommunerna. Det är dock noterbart att förutom bioekonomin i de svenska gränskommunerna så har jobbutvecklingen varit lägre än snitten i Innlandet respektive Dalarna/Värmland. Här ska man visserligen ta hänsyn till att befolkningsminskningen också varit större i gränskommunerna än regionerna som helhet. Särskilt svag utveckling kan man se för bioekonomin på den norska sidan samt för besöksnäringen på den svenska sidan under pandemin. Här finns det dock också en stor potential till ökat jobbskapande. Bioekonomi är utpekad som ett prioriterat område i Innlandet och besöksnäringen har möjlighet att återhämta sig nu när pandemin är över. De lokalt samhällsviktiga jobben är särskilt viktiga eftersom de är nödvändiga för att det lokala samhället ska kunna leva. Med tanke på den åldrande befolkningen kommer det behövas skapas fler arbeten inom denna sektor.

Photo: Benedict Alexander

6. Sammanfattning – framtida kompetensbehov i gränskommunerna

Den här rapporten har presenterat statistik över arbetsmarknaden i gränsområdet med fokus på nutid och utveckling under den senaste tioårsperioden. I den här avslutande delen vänds i stället blicken mot framtiden för att diskutera de trender som väntas påverka framtidens arbetsmarknad och de utmaningar och möjligheter det kan innebära för gränskommunerna i Innlandet-Dalarna-Värmland.

Det som styr tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden på lång sikt är främst de större megatrenderna. Men även konjunkturfaktorer och specifika händelser kan ha stor påverkan på kort sikt. Arbetsmarknaden är tätt knuten till den ekonomiska konjunkturen och enskilda händelser som pandemin och Rysslands invasion av Ukraina är exempel på händelser som kan ha stor påverkan på kort sikt. Alla dessa trender och händelser manifesteras olika på olika platser då alla lokala arbetsmarknader har olika förutsättningar som skapar såväl möjligheter som utmaningar. I det här avsnittet tas först konjunkturrens roll upp och sedan vänds fokus mot megatrenderna och vilka utmaningar och möjligheter som de kan komma att medföra för gränskommunerna.

6.1 Konjunkturfaktorer

Trots att kompetensbrist inte är något nytt så är det ett ämne som har fått stort genomslag sedan återhämtningen från pandemin. Pandemin slog hårt mot gränskommunerna, särskilt dem som hade stora handelsflöden som stoppades då gränserna stängdes. Tack vare de stöd som gavs till företagen och de anställda via permitteringar m.m. så behövdes dock inte så många arbetare sägas upp och efter pandemin har sysselsättningen nått rekordhöga nivåer. Under denna period har det rapporterats om kompetensbrist i alla sektorer och att företag inte kan rekrytera. Denna kompetensbrist har varit generell för hela länderna, men även inom stora delar av EU.

Det finns dock nu tecken på att konjunkturen kommer att mattas av och de högra räntorna som varit en följd av den höga inflationen gör det svårt för företagen att göra investeringar. Vissa sektorer har redan drabbats, t.ex. byggsektorn och troligen kommer det på kort- till medellång sikt vara en lite svalare arbetsmarknad. Särskilt i de mest konkurrensutsatta branscherna och inom service. Hur utvecklingen kommer se ut är dock svårt att sja om och det verkar som att arbetsmarknaden är mer motståndskraftig än väntat. Enligt företagsbarometern från svenskt näringsliv för 2023, som går ut till företagare i kommunerna, är företagen optimistiska på framtiden och bedömningen av företagsklimatet i kommunen var bättre än någonsin sedan enkäten började 2003.^[36] I Torsby, Sunne, Malung-Sälen och Älvdalen var bedömningen av företagsklimatet bättre än det nationella snittet.

6.2 Megatrender

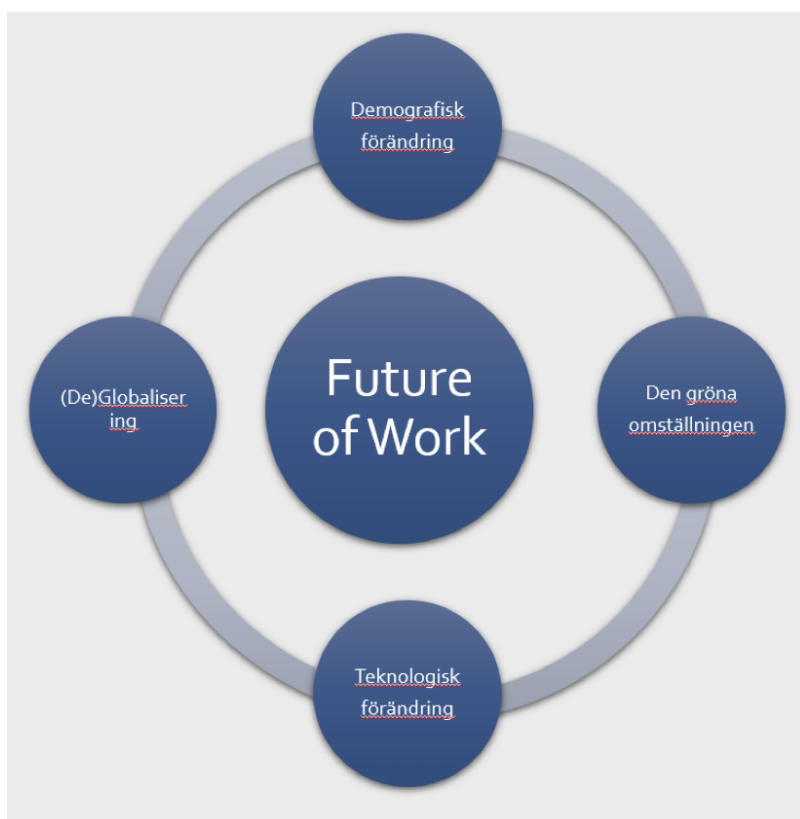
Även om konjunkturfaktorer spelar in, och det är lätt att tänka sig att den fas man är inne i just nu kommer pågå för evigt, så antas framtidens arbetsmarknad framför allt formas av mer långtgående megatrender. Under sitt hundraårsjubileum under 2019 tog ILO fram en serie rapporter om framtidens arbetsmarknad där de lyfte fram fyra megatrender: demografisk, och teknologisk förändring, den gröna omställningen och globalisering, eller de-globalisering som vissa benämner det som nu.^[37] Senare har även exempelvis OECD,^[38] och Nordiska Ministerrådet^[39] hakat på denna diskussion.

36. Svenskt Näringsliv. <https://www.foretagsklimat.se/>

37. ILO, 2019

38. OECD. OECD Employment Outlook 2019. <https://doi.org/10.1787/9ee00155-en>

39. Alsos & Dølvik. *The Future of Work in the Nordic countries: Opportunities and Challenges for the Nordic Working Life Models*. TemaNord, ISSN 0908-6692 ; 2021:520. DOI: 10.6027/temanord2021-520

Figur 11. Fyra megatrender som formar framtidens arbetsmarknad. ILO, 2019

I följande del går vi igenom en av dessa megatrender igenom, med fokus på de utmaningar och möjligheter som de kan innebära för gränskommunerna.

Demografisk förändring

Den demografiska förändringen är den mest påtagliga megatrenden, det är dock långt ifrån en ny trend. Trenden globalt är att vi går mot en alltmer urbaniserad värld där städerna växer på landsbygdens bekostnad. Samtidigt har medicinska framsteg gjort att vi i västvärlden blir äldre och äldre och fertiliteten (antal födda barn per kvinna) har sjunkit.

Utmaningar:

Utmaningen med den demografiska förändringen är påtaglig i gränsområdet. Enligt de befolkningsframskrivningar som använts i den här rapporten kommer befolkningen i åldersgruppen 20–64 år minska med ca 4 700 personer under den kommande tio-årsperioden. Det innebär att det kommer behöva vara en inflyttning på ungefär lika många för att kunna upprätthålla de jobb som finns idag. Samtidigt blir befolkningen äldre. Några av kommunerna i gränsområdet är redan idag bland de kommuner i Norden som har högst kvot av 80-åringar jämfört med den arbetsföra befolkningen. Det kommer ställa ökade krav på personal inom vård- och omsorg.

Möjligheter:

Om urbaniseringstrenden fortsätter kan det innebära en tillförsel på människor (och arbetskraft) i de större tätorterna i gränsområdet, t.ex. till Arvika och Kongsvinger. Särskilt om det blir större företagsetableringar i gränsområdet. Trots att minskningen av den arbetsföra befolkningen väntas fortsätta så är det inget nytt eller chockartat. Kommunerna kan därför använda sig av de erfarenheter som man redan har. Den stora utmaningen, som också är den stora möjligheten, är att få dem som står utanför arbetsmarknaden att kunna matchas med de lokala behoven. Här kan man hämta inspiration från exempelvis Trøndelags- eller Agdermodellen för hur man kan få dem som står utanför arbetsmarknaden att matchas med företag i regionen.

Teknologisk förändring

Teknologisk förändring är inte heller någonting nytt, utan har format arbetsmarknaden sedan den första tekniska revolutionen på 1700-talet. Idag pratar man om den fjärde teknologiska revolutionen och om hur den kommer forma arbetsmarknaden på sikt. Med den fjärde teknologiska revolutionen avses de framsteg som görs inom automatisering, artificiell intelligens, digitalisering och "internet of things". Alla dessa tekniska förändringar har potential att omforma arbetsmarknaden, hur snabbt denna förändring kommer ske är dock oklart.

Utmaningar

Den stora utmaningen kommer troligen inte vara att mängder av arbeten försvinner på grund av tekniska framsteg. Däremot kommer det, särskilt i de internationellt konkurrensutsatta branscherna, vara viktigt att hålla sig uppdaterad på kunskapsläget inom sin bransch. Här kan det eventuellt finnas en risk i att man bara fortsätter i samma hjulspår. Om man enbart ersätter en gymnasieingenjör med en gymnasieingenjör kan det vara svårt att hålla sig i framkant och utveckla sin verksamhet. Detta kan vara en särskild utmaning för gränskommunerna eftersom utbildningsnivån är lägre än snitten för riket eller regionerna de tillhör.

Möjligheter

Den teknologiska förändringen skulle kunna vara ett viktigt verktyg för att behålla en viss servicenivå och företagande men utan att behöva lika många anställda. Det finns redan idag exempel på verktyg inom hemtjänst och vården som gör att man kan arbeta mer effektivt eller att de äldre får hjälpmedel att klara av sin vardag i sina hem. Även inom företagen och offentlig administration så finns det möjlighet att effektivisera sina arbetsprocesser, t.ex. via automatisering och artificiell intelligens.

Den gröna omställningen

Trots att klimatförändringarna pågått en längre tid så är det först på senare år

som arbetet med att fasa ut koldioxiden och göra en grön omställning har tagit fart på allvar. Under de kommande åren så kommer alla sektorer behöva göra de ändringar de kan för att bli klimatneutrala. Vissa sektorer, t.ex. utvinning av fossil energi, kommer behöva fasas ut helt medan det istället tillkommer arbetstillfällen i andra sektorer, t.ex. inom förnyelsebar energi, batterier m.m.

Utmaningar

Den gröna omställningen innebär utmaningar för såväl individer som företag då det kan innebära att varor och tjänster blir dyrare, att vissa produkter inte är lönsamma längre o.s.v. Dessa utmaningar gäller generellt för hela samhället, de stora avstånden i gränskommunerna gör dock att människor till högre utsträckning är beroende av bil. Dessutom kan vissa arbetstillfällen försvinna om företagen inte lyckas ställa om. Detta kommer dock sannolikt inte vara en större utmaning för gränskommunerna än för länderna generellt.

Möjligheter

Många av de nya "gröna" jobben kommer att skapas utanför de större städerna. I Norrland pratar man idag om att man behöver 100 000 arbetare inom de närmsta tio åren. Med de naturtillgångar och den erfarenhet som finns inom bioekonomi i gränsområdet så finns det goda förutsättningar att bygga vidare på det. Särskilt på den norska sidan finns det potential för att arbeta mer med bioekonomi då det varit en minskad andel av de arbetande som arbetar i den sektorn sedan 2008. En förutsättning är dock att det finns arbetskraft med rätt kompetenser. Även turismnäringen som är stor i gränsregionen har en potential att öka ifall den inhemska och inomnordiska turismen ökar.

(De)globalisering

Globaliseringen har tidigare inneburit stora förändringar då produktion flyttade från västvärlden till länder där det fanns billigare arbetskraft. Detta ledde till ökad konkurrens och billigare varor för konsumenterna. På senare år har globaliseringen fått motstånd – dels från pandemin där stängda gränser visade på sårbarheten i de långa leveranskedjorna och i att inte ha någon inhemsk produktion av vissa viktiga varor – dels efter Rysslands invasion av Ukraina och de alltmer frostiga relationerna mellan stormakterna. Dessa trender kan eventuellt komma att påverka placering av industrier i framtiden.

Utmaningar

En minskad globalisering leder till ökade kostnader för konsumenter generellt. Störda leveranskedjor kan även påverka exportfokuserade företag, detta var särskilt tydligt under pandemin. Även tullar kan ha en hämmande effekt på export. Om trenden vänder tillbaka mot mer globalisering finns riskerna med ökad konkurrens och outsourcing kvar.

Möjligheter

De-globalisering skulle kunna innebära att viss produktion kan komma "tillbaka" eller att produktion kommer närmare marknaden. Denna trend tros höra ihop med automatisering och det är därför osäkert hur mycket arbetstillfällen som då skapas. En ökad globalisering ger en större marknad för de exporterande företagen.

Distansarbete

Även om det inte är en megatrend så är distansarbete en trend som fått ett stort uppsving sedan pandemin. Möjligheten att arbeta på distans gör det också möjligt att bosätta sig längre ifrån arbetsplatsen. Det finns tecken på att folk även har ändrat sina flyttningsmönster sedan pandemin. Dessa tecken finns även i gränskommunerna där vissa kommuner har haft ett tydligt skifte från krympande till ökande befolkning. Detta gäller inte minst de kommuner med ett stort antal fritidshus och det är troligt att folk som har fritidshus i de kommunerna antingen flyttat dit eller skrivit sig på den adressen.

Utmaningar

Trots att distansarbete troligen är här för att stanna så verkar de flesta arbetsplatser ha landat i en hybridform där möjligheten att jobba hemifrån finns men där man förväntas att komma till arbetsdagen någon eller några dagar i veckan. Det kan göra att fler tillfälligt befinner sig i sina fritidshus men inte bosätter sig där. Det i sin tur kan leda till ökade kostnader för kommuner samtidigt som de inte får skatteinkomster.

Möjligheter

Möjligheten till distansarbete kan dels locka till sig boende – som då har arbeten i andra kommuner. Detta leder till ökade skatteintäkter samt ökat underlag för service. Det finns också möjligheter för vissa företag att hitta de kompetenser de behöver utanför den egna arbetsmarknadsregionen. Detta gäller dock endast för de yrken där det är möjligt att arbeta hemifrån.

Litteratur

Aghion, P. "Higher Education and Innovation", i *Perspektiven der Wirtschaftspolitik*, 2008 9 (Special Issue): 28–45. <https://doi.org/10.1111/1468-2516.00273>

Alsos & Dølvik. *The Future of Work in the Nordic countries: Opportunities and Challenges for the Nordic Working Life Models*. TemaNord, ISSN 0908-6692 ; 2021:520. DOI: 10.6027/temanord2021-520

Blau, F.D., Koebe, J. & Meyerhofer, P.A. *Who are the essential and frontline workers?*. Bus Econ 56, 168–178 (2021). <https://doi.org/10.1057/s11369-021-00230-7>

Borges, Luciane, "Geography of Labour" i *State of the Nordic Region 2020*, red. Grunfelder, J; Norlén, G; Randall, L & Sanchez-Gassen, N. (Nordic Council of Ministers, 2020). DOI: [10.6027/NO2020-001](https://doi.org/10.6027/NO2020-001)

Causa, O., et al. (2022), "The post-COVID-19 rise in labour shortages", *OECD Economics Department Working Papers*, No. 1721, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/e60c2d1c-en>.

Forskning och framtid. *Nu är männen fler än kvinnorna*. Hämtad från: <https://fof.se/artikel/2015/6/nu-ar-mannen-fler-an-kvinnorna/>

Grunfelder, J.; Norlén, G.; Randall, L. & Sánchez-Gassen, N. (red). *State of the Nordic Region 2020. Appendix – Methodology - Definition of the Nordic bio-economy, by NACE industry sector*. <https://pub.norden.org/nord2020-001/#78782>

Høydal, E. *Ny sentralitetsindeks for kommunene*. (Statistisk sentralbyrå, 2017). Hämtad från: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/330194?ts=15fdd63c098>;

Høydal, E. *Sentralitetsindeksen. Oppdatering med 2020-kommuner*. (Statistisk sentralbyrå, 2020). Hämtad från: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/413602?ts=17085d29f50>

ILO. *Inception Report for the Global Commission on the Future of Work* (ILO, 2019).

Hämtad från: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---cabinet/documents/publication/wcms_591502.pdf

Jokinen, J. C. & Norlén, G. "Labour market impacts of Covid-19" i *State of the Nordic Region 2022*, red. Norlén, G., Randall, L., Sánchez Gassen N. & Tapia, C. (Nordic Council of Ministers, Nordregio). DOI: [10.6027/R2022.2.1403-2503](https://doi.org/10.6027/R2022.2.1403-2503)

NAV. *Trøndelagsmodellen - Skreddersydd veg til sikker jobb*. 07-03-2023.
<https://www.nav.no/no/lokalt/trondelag/satsinger-og-aktiviteter/trondelagsmodellen-skreddersydd-veg-til-sikker-jobb>

Nordic Council of Ministers. *Nordic Cross-border Statistics – The results of the Nordic Mobility project 2016-2020*. (Nordic Council of Minister, Copenhagen 2021). DOI: [10.6027/nord2021-006](https://doi.org/10.6027/nord2021-006)

OECD. *Factbook. Economic, Environmental and Social Statistics 2015-2016*. (OECD, 2016). <http://dx.doi.org/10.1787/factbook-2015-en>

OECD. OECD Employment Outlook 2019. <https://doi.org/10.1787/9ee00155-en>

Region Värmland. Värmlandsstrategins 33 mål – Halvtidsuppföljning av målen 2018. Region Värmland 2018. Hämtat från
<https://www.regionvarmland.se/download/18.6b8233917a75a7b42c20c2f/1626698096823/Rapport%2021%20halvtid.pdf>

Region Värmland, *Sverige-Norge – Gränslösa möjligheter* (Region Värmland, 2022). Hämtad från:
<https://regionvarmland.se/download/18.66b7f1a17e71cd8b19119c3/1643099284064/Rapport%20Gr%C3%A4nsl%C3%B6sa%20m%C3%B6jligheter.pdf>

SCB. (2022). Regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser. Prognosresultat för länet år 2035. SCB/Region Värmland:
<https://regionvarmland.se/download/18.720362ee17fb9c66d565fa8d/1650888410553/Regional%20utbildnings-%20och%20arbetsmarknadsprognos%202035.pdf>

SKR. *Kommungruppsindelning. Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023*. (SKR, 2023) Hämtad från:
<https://skr.se/download/18.ef4ba7d1849a2f55db2898a/1669978414789/Kommungruppsindelning-2023.pdf>

Slätmo, E., Vestergård, L.O., Lidmo, J. & Turunen, E. *Urban-rural flows from seasonal tourism and second homes – Planning challenges and strategies in the Nordics*. Nordregio Report 2019:13 (Nordregio, 2019). DOI: doi.org/10.6027/R2019:13.1403-2503

Socialstyrelsen. *Vård och omsorg för äldre – Lägesrapport 2022*. (Socialstyrelsen, 2022). Hämtad från: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-3-7791.pdf>

Tillväxtanalys. *Bättre statistik för bättre regional- och landsbygds politik. Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser*. (Tillväxtanalys, Dnr: 2013/304, 2014). Hämtad från: <https://www.tillvaxtanalys.se/publikationer/rapport/rapportserien/2014-04-01-battre-statistik-for-en-battre-regional--och-landsbygds-politik.html>

Tillväxtverket. *Landsbygders kompetensförsörjning – redovisning till regeringen*. (Tillväxtverket, DNR Ä 2019-1134, 2020).

Tillväxtverket 2023. "Om turismräkenskaperna". Hämtat från <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/statistikochanalys/statistikomturism/turismrakenskaperna/omturismrakenskaperna.2358.html>

Annex 1 – Definition av bioekonomi

NACE 5-siffrigt	Namn	Andel av industrin som inkluderas
01.000u	Crop and animal production, hunting, unspecified	100%
01.110	Growing of cereals (except rice), leguminous crops and oil seeds	100%
01.120	Growing of rice	100%

01.130	Growing of vegetables and melons, roots and tubers	100%
01.140	Growing of sugar cane	100%
01.150	Growing of tobacco	100%
01.160	Growing of fibre crops	100%
01.190	Growing of other non-perennial crops	100%
01.210	Growing of grapes	100%
01.220	Growing of tropical and subtropical fruits	100%
01.230	Growing of citrus fruits	100%
01.240	Growing of pome fruits and stone fruits	100%
01.250	Growing of other tree and bush fruits and nuts	100%
01.260	Growing of oleaginous fruits	100%
01.270	Growing of beverage crops	100%
01.280	Growing of spices, aromatic, drug and pharmaceutical crops	100%
01.290	Growing of other perennial crops	100%
01.300	Plant propagation	100%
01.410	Raising of dairy cattle	100%

01.420	Raising of other cattle and buffaloes	100%
01.430	Raising of horses and other equines	100%
01.440	Raising of camels and camelids	100%
01.451	Raising of sheep	100%
01.452	Raising of goats	100%
01.460	Raising of swine/pigs	100%
01.471	Farming of laying hens for production of eggs for consumption	100%
01.479	Raising of other poultry	100%
01.490	Raising of other animals	100%
01.500	Mixed farming	100%
01.610	Support activities for crop production	100%
01.620	Support activities for animal production	100%
01.630	Post-harvest crop activities	100%
01.640	Seed processing for propagation	100%
01.700	Hunting, trapping and related service activities	100%
02.000u	Forestry and logging, unspecified	100%

02.100	Silviculture and other forestry activities	100%
02.200	Logging	100%
02.300	Gathering of wild growing non-wood products	100%
02.400	Support services to forestry	100%
03.000u	Fishing and aquaculture, unspecified	100%
03.111	Ocean and coastal water fishing	100%
03.112	Whaling	100%
03.120	Freshwater fishing	100%
03.211	Operation of marine fish farms	100%
03.212	Operation of marine hatcheries	100%
03.213	Marine fish farming services	100%
03.221	Operation of freshwater fish farms	100%
03.222	Operation of freshwater hatcheries	100%
03.223	Freshwater fish farming services	100%
08.930	Extraction of salt	100%

10.110	Processing and preserving of meat	100%
10.120	Processing and preserving of poultry meat	100%
10.130	Production of meat and poultry meat products	100%
10.201	Drying and salting of fish	100%
10.202	Freezing of fish, fish fillets, crustaceans and molluscs	100%
10.203	Canning of fish and fish products	100%
10.209	Slaughtering and other processing and preserving of fish and fish products	100%
10.310	Processing and preserving of potatoes	100%
10.320	Manufacture of fruit and vegetable juice	100%
10.390	Other processing and preserving of fruit and vegetables	100%
10.411	Manufacture of crude fish oils and fats	100%
10.412	Manufacture of other crude oils and fats	100%
10.413	Manufacture of refined oils and fats	100%

10.420	Manufacture of margarine and similar edible fats	100%
10.510	Operation of dairies and cheese making	100%
10.520	Manufacture of ice cream	100%
10.610	Manufacture of grain mill products	100%
10.620	Manufacture of starches and starch products	100%
10.710	Manufacture of bread. manufacture of fresh pastry goods and cakes	100%
10.720	Manufacture of rusks and biscuits. manufacture of preserved pastry goods and cakes	100%
10.730	Manufacture of macaroni, noodles, couscous and similar farinaceous products	100%
10.810	Manufacture of sugar	100%
10.820	Manufacture of cocoa, chocolate and sugar confectionery	100%
10.830	Processing of tea and coffee	100%
10.840	Manufacture of condiments and seasonings	100%

10.850	Manufacture of prepared meals and dishes	100%
10.860	Manufacture of homogenised food preparations and dietetic food	100%
10.890	Manufacture of other food products n.e.c.	100%
10.910	Manufacture of prepared feeds for farm animals	100%
10.920	Manufacture of prepared pet foods	100%
11.010	Distilling, rectifying and blending of spirits	100%
11.020	Manufacture of wine from grape	100%
11.030	Manufacture of cider and other fruit wines	100%
11.040	Manufacture of other non-distilled fermented beverages	100%
11.050	Manufacture of beer	100%
11.060	Manufacture of malt	100%
11.070	Manufacture of soft drinks. production of mineral waters and other bottled waters	100%
12.000	Manufacture of tobacco products	100%

16.100	Sawing and planing of wood	100%
16.210	Manufacture of veneer sheets and wood-based materials	100%
16.220	Manufacture of assembled parquet floors	100%
16.231	Manufacture of wooden prefabricated buildings	100%
16.232	Manufacture of builders' carpentry and joinery	100%
16.240	Manufacture of wooden containers	100%
16.290	Manufacture of other products of wood. manufacture of articles of cork, straw and plaiting materials	100%
17.110	Manufacture of pulp	100%
17.120	Manufacture of paper and paperboard	100%
17.210	Manufacture of corrugated paper and paperboard and of containers of paper and paperboard	100%
17.220	Manufacture of household and sanitary goods and of toilet requisites	100%

17.230	Manufacture of paper stationery	100%
17.240	Manufacture of wallpaper	100%
17.290	Manufacture of other articles of paper and paperboard	100%
18.110	Printing of newspapers	100%
18.120	Other printing	100%
20.140	Manufacture of other organic basic chemicals	100%
20.150	Manufacture of fertilisers and nitrogen compounds	100%
20.200	Manufacture of pesticides and other agrochemical products	100%
20.530	Manufacture of essential oils	100%
21.100	Manufacture of basic pharmaceutical products	100%
21.200	Manufacture of pharmaceutical preparations	100%
28.300	Manufacture of agricultural and forestry machinery	100%

28.930	Manufacture of machinery for food, beverage and tobacco processing	100%
28.950	Manufacture of machinery for paper and paperboard production	100%
35.111	Production of electricity through water power	100%
35.112	Production of electricity through wind power	100%
35.113	Production of electricity through biofuel	100%
36.000	Water collection, treatment and supply	100%
38.110	Collection of non-hazardous waste	100%
38.210	Treatment and disposal of non-hazardous waste	100%
38.320	Recovering of sorted materials	100%
46.110	Agents involved in the sale of agricultural raw materials, live animals, textile raw materials and semi-finished goods	100%
46.130	Agents involved in the sale of timber and building materials	100%
46.170	Agents involved in the sale of food, beverages and tobacco	100%

46.210	Wholesale of grain, unmanufactured tobacco, seeds and animal feeds	100%
46.220	Wholesale of flowers and plants	100%
46.230	Wholesale of live animals	100%
46.240	Wholesale of hides, skins and leather	100%
46.310	Wholesale of fruit and vegetables	100%
46.320	Wholesale of meat and meat products	100%
46.330	Wholesale of dairy products, eggs and edible oils and fats	100%
46.341	Wholesale of wines and spirits	100%
46.349	Wholesale of beverages n.e.c.	100%
46.350	Wholesale of tobacco products	100%
46.360	Wholesale of sugar and chocolate and sugar confectionery	100%
46.370	Wholesale of coffee, tea, cocoa and spices	100%
46.381	Wholesale of fish, crustaceans and molluscs	100%

46.389	Wholesale of other food n.e.c.	100%
46.390	Non-specialised wholesale of food, beverages and tobacco	100%
46.491	Wholesale of books, newspapers and magazines	100%
46.610	Wholesale of agricultural machinery, equipment and supplies	100%
46.731	Wholesale of timber	100%
46.732	Wholesale of lumber	100%
46.761	Wholesale of paper and paperboard	100%
47.210	Retail sale of fruit and vegetables in specialised stores	100%
47.220	Retail sale of meat and meat products in specialised stores	100%
47.230	Retail sale of fish, crustaceans and molluscs in specialised stores	100%
47.241	Retail sale of bread, cakes and flour confectionery in specialised stores	100%
47.242	Retail sale of sugar confectionery in specialised stores	100%

47.251	Retail sale of wines and spirits in specialised stores	100%
47.259	Retail sale of beverages n.e.c. in specialised stores	100%
47.260	Retail sale of tobacco products in specialised stores	100%
47.291	Retail sale of health foods in specialised stores	100%
47.292	Retail sale of coffee and tea in specialised stores	100%
47.299	Retail sale of food, beverages and tobacco in specialised stores n.e.c.	100%
47.524	Retail sale of wood in specialised stores	100%
47.610	Retail sale of books in specialised stores	100%
47.620	Retail sale of newspapers and stationery in specialised stores	100%
47.730	Dispensing chemist in specialised stores	100%
47.761	Retail sale of flowers, plants, seeds and fertilisers in specialised stores	100%

47.762	Retail sale of pet animals and pet food in specialised stores	100%
47.792	Retail sale of second-hand clothes	100%
47.799	Retail sale of second-hand goods n.e.c.	100%
47.810	Retail sale via stalls and markets of food, beverages and tobacco products	100%
47.915	Retail sale of books, newspapers and magazines via mail order houses or via Internet	100%
47.917	Retail sale of health foods in specialised stores or via Internet	100%
56.101	Operation of restaurants and cafes	100%
56.102	Operation of snack-bars, salad bars and hot-dog bars	100%
56.210	Event catering activities	100%
56.290	Other food services	100%
56.301	Pubs	100%
56.309	Other beverage serving activities	100%
58.110	Book publishing	100%

58.120	Publishing of directories and mailing lists	100%
58.130	Publishing of newspapers	100%
58.140	Publishing of journals and periodicals	100%
58.190	Other publishing activities	100%
72.110	Research and experimental development on biotechnology	100%
75.000	Veterinary activities	100%
81.300	Landscape service activities	100%
35.120	Transmission of electricity	98%
35.130	Distribution of electricity	98%
35.140	Trade of electricity	98%
47.111	Retail sale in non-specialised stores with food, beverages or tobacco predominating	80%
47.112	Retail sale in non-specialised kiosks with food, beverages or tobacco predominating	80%
13.100	Preparation and spinning of textile fibres	50%

13.200	Weaving of textiles	50%
13.300	Finishing of textiles	50%
13.910	Manufacture of knitted and crocheted fabrics	50%
13.921	Manufacture of household linen	50%
13.929	Manufacture of other made-up textile articles, except apparel	50%
13.930	Manufacture of carpets and rugs	50%
13.940	Manufacture of cordage, rope, twine and rugs	50%
13.950	Manufacture of non-wovens and articles made from non-wovens, except apparel	50%
13.960	Manufacture of other technical and industrial textiles	50%
13.990	Manufacture of other textiles n.e.c.	50%
14.110	Manufacture of leather clothes	50%
14.120	Manufacture of workwear	50%
14.130	Manufacture of other outerwear	50%

14.140	Manufacture of underwear	50%
14.190	Manufacture of other wearing apparel and accessories	50%
14.200	Manufacture of articles of fur	50%
14.310	Manufacture of knitted and crocheted hosiery	50%
14.390	Manufacture of other knitted and crocheted apparel	50%
15.110	Tanning and dressing of leather. dressing and dyeing of fur	50%
15.120	Manufacture of luggage, handbags and the like, saddlery and harness	50%
15.200	Manufacture of footwear	50%
28.940	Manufacture of machinery for textile, apparel and leather production	50%
30.111	Building of ships and hulls more than 100 g.r.tons	50%
30.112	Building of ships less than 100 g.r.tons	50%
30.114	Manufacture of other floating equipment	50%

30.115	Installation and completion work on ships more than 100 g.r.tons	50%
31.010	Manufacture of office and shop furniture	50%
31.020	Manufacture of kitchen furniture	50%
31.030	Manufacture of mattresses	50%
31.090	Manufacture of other furniture	50%
33.150	Repair and maintenance of ships and boats	50%
46.150	Agents involved in the sale of furniture, household goods, hardware and ironmongery	50%
46.160	Agents involved in the sale of textiles, clothing, fur, footwear and leather goods	50%
46.410	Wholesale of textiles	50%
46.421	Wholesale of clothing	50%
46.422	Wholesale of footwear	50%
46.471	Wholesale of furniture	50%
46.472	Wholesale of floor coverings and carpets	50%

46.492	Wholesale of travel accessories and leather goods	50%
46.640	Wholesale of machinery for textile industry and of sewing and knitting machines	50%
46.650	Wholesale of office furniture	50%
46.692	Wholesale of shipping equipment and fishing tackle	50%
47.510	Retail sale of textiles in specialised stores	50%
47.532	Retail sale of carpets in specialised stores	50%
47.533	Retail sale of curtains in specialised stores	50%
47.591	Retail sale of furniture in specialised stores	50%
47.710	Retail sale of clothing in specialised stores	50%
47.721	Retail sale of footwear in specialised stores	50%
47.722	Retail sale of travel accessories of leather and leather substitutes and leather goods in specialised stores	50%
47.820	Retail sale via stalls and markets of textiles, clothing and footwear	50%

47.912	Retail sale of textiles, clothes, footwear, travel accessories and leather goods via mail order houses or via Internet	50%
95.220	Repair of household appliances and home and garden equipment	50%
95.230	Repair of footwear and leather goods	50%
95.240	Repair of furniture and home furnishings	50%
96.010	Washing and (dry-)cleaning of textile and fur products	50%
20.410	Manufacture of soap and detergents, cleaning and polishing preparations	30%
20.520	Manufacture of glues	30%
41.200	Construction of residential and non-residential buildings	30%
42.910	Construction of water projects	30%
42.990	Construction of other civil engineering projects n.e.c.	30%
43.320	Joinery installation	30%
43.330	Floor and wall covering	30%

46.739	Wholesale of construction materials n.e.c.	30%
47.529	Retail sale of building material n.e.c. in specialised stores	30%
47.531	Retail sale of wallpaper and floor coverings in specialised stores	30%
46.460	Wholesale of pharmaceutical goods	25%
47.740	Retail sale of medical and orthopaedic goods in specialised stores	25%
47.750	Retail sale of cosmetic and toilet articles in specialised stores	25%
47.913	Retail sale of lighting equipment, china and glass, furniture and non-electrical household articles via mail order houses or via Internet	25%
55.101	Hotels and motels with restaurant	25%
55.102	Hotels and motels without restaurant	25%
55.201	Hostels	25%
55.202	Holiday apartments	25%
55.300	Camping sites, including caravan sites	25%

55.301	Camping sites, including caravan sites	25%
55.302	Mountain refuges	25%
55.900	Other accommodation	25%
71.112	Architectural design services for buildings	25%
71.113	Landscape architectural services	25%
71.121	Civil engineering activities	25%
71.122	Geological surveying	25%
71.123	Chorographic map and surveying	25%
71.129	Other technical consultancy	25%
72.190	Other research and experimental development on natural sciences and engineering	25%
72.200	Research and experimental development on social sciences and humanities	25%
79.110	Travel agency activities	25%
79.120	Tour operator activities	25%
79.901	Tourist offices	25%
79.902	Tour guides and leaders	25%

79.903	Adventure, event and activities operators	25%
79.909	Tourist related activities n.e.c.	25%
91.011	Public libraries activities	25%
91.012	Special and research libraries activities	25%
91.013	Archive activities	25%
91.021	Art museums activities	25%
91.022	Social history museums activities	25%
91.023	Natural history museums activities	25%
91.029	Other museums activities	25%
91.030	Operation of historical sites and buildings and similar visitor attractions	25%
91.040	Botanical and zoological gardens and nature reserves activities	25%
93.110	Operation of sports facilities	25%
93.120	Activities of sport clubs	25%
93.130	Fitness facilities	25%
93.190	Other sports activities	25%

93.210	Activities of amusement parks and theme parks	25%
93.291	Activities of adventure companies	25%
93.292	Leisure establishments	25%
93.299	Other recreational activities n.e.c.	25%
96.030	Funeral and related activities	25%
96.040	Physical well-being activities	25%
20.300	Manufacture of paints, varnishes and similar coatings, printing ink and mastics	15%

Annex 2 – Definition av turismnäring

Sektorer som ingår i turismnäring:

Järnvägstransport, passagerartrafik
Taxitrafik
Annan landtransport av passagerare
Havs- och kustsjöfart, passagerartrafik
Sjöfart på inre vattenvägar, passagerartrafik
Lufttransport, passagerartrafik
Hotellverksamhet
Semesterbostäder och annan korttidsinkvartering

Campingplatsverksamhet
Restaurangverksamhet
Uthyrning och leasing av personbilar och lätta motorfordon
Uthyrning och leasing av lastbilar och andra tunga motorfordon
Uthyrning och leasing av fritids- och sportutrustning
Resebyråverksamhet
Researrangemang
Turist- och bokningsservice
Artistisk verksamhet
Stödtjänster till artistisk verksamhet
Drift av teatrar, konserthus o.d.
Museiverksamhet
Vård av historiska minnesmärken och byggnader och liknande sevärdheter
Drift av botaniska trädgårdar, djurparker och naturreservat
Drift av sportanläggningar
Nöjes- och temaparksverksamhet
Övrig fritids- och nöjesverksamhet
Järnvägstransport, passagerartrafik
Taxitrafik
Annan landtransport av passagerare
Havs- och kustsjöfart, passagerartrafik

Sjöfart på inre vattenvägar, passagerartrafik
Lufttransport, passagerartrafik
Hotellverksamhet
Semesterbostäder och annan korttidsinkvartering
Campingplatsverksamhet
Restaurangverksamhet
Uthyrning och leasing av personbilar och lätta motorfordon
Uthyrning och leasing av lastbilar och andra tunga motorfordon
Uthyrning och leasing av fritids- och sportutrustning
Resebyråverksamhet
Researrangemang
Turist- och bokningsservice
Artistisk verksamhet
Stödtjänster till artistisk verksamhet
Drift av teatrar, konserthus o.d.
Museiverksamhet
Vård av historiska minnesmärken och byggnader och liknande sevärdheter
Drift av botaniska trädgårdar, djurparker och naturreservat
Drift av sportanläggningar
Nöjes- och temaparksverksamhet
Övrig fritids- och nöjesverksamhet

Annex 3 – Definition av lokalt anknytna samhällsviktiga job

NACE-kod (4-siffrig)	Namn	Andel av industrin som inkluderas
3511	Generering av elektricitet	100%
3512	Överföring av elektricitet	100%
3513	Distribution av elektricitet	100%
3521	Framställning av gas	100%
3522	Distribution av gasformiga bränslen via rörnät	100%
3530	Försörjning av värme och kyla	100%
3600	Vattenförsörjning	100%
3700	Avloppsrening	100%
3811	Insamling av icke-farligt avfall	100%
3812	Insamling av farligt avfall	100%
3821	Behandling och bortskaffande av icke-farligt avfall	100%
3822	Behandling och bortskaffande av farligt avfall	100%

3831	Demontering av uttjänta fordon och maskiner	100%
3832	Återvinning av källsorterat material	100%
3900	Sanering, efterbehandling av jord och vatten samt annan verksamhet för föroreningsbekämpning	100%
4120	Byggande av bostadshus och andra byggnader	100%
4211	Anläggning av vägar och motorvägar	100%
4212	Anläggning av järnvägar och tunnelbanor	100%
4213	Anläggning av broar och tunnlar	100%
4221	Allmännyttiga anläggningsarbeten för värme, vatten och avlopp	100%
4222	Anläggningsarbeten för el och telekommunikation	100%
4291	Vattenbyggnad	100%
4299	Övriga anläggningsarbeten	100%
4311	Rivning av hus och byggnader	100%

4312	Mark- och grundarbeten	100%
4313	Markundersökning	100%
4321	Elinstallationer	100%
4322	VVS-arbeten	100%
4329	Andra bygginstallationer	100%
4331	Puts-, fasad- och stuckatörsarbeten	100%
4332	Byggnadssnickeriarbeten	100%
4333	Golv- och väggbeläggningsarbeten	100%
4334	Måleri- och glasmästeriarbeten	100%
4339	Annan slutbehandling av byggnader	100%
4391	Takarbeten	100%
4399	Övrig specialiserad bygg- och anläggningsverksamhet	100%
4612	Provisionshandel med bränsle, malm, metaller och industrikemikalier	100%
4613	Provisionshandel med virke och byggmaterial	100%
4614	Provisionshandel med maskiner, industriell utrustning, fartyg och luftfartyg	100%

4631	Partihandel med frukt och grönsaker	100%
4632	Partihandel med kött- och köttvaror	100%
4633	Partihandel med mejeriprodukter, ägg, matolja och matfett	100%
4634	Partihandel med drycker	100%
4636	Partihandel med socker, choklad och sockerkonfektyrer	100%
4637	Partihandel med kaffe, te, kakao och kryddor	100%
4638	Partihandel med andra livsmedel, bl.a. fisk samt skal- och blötdjur	100%
4639	Icke specialiserad partihandel med livsmedel, drycker och tobak	100%
4646	Partihandel med medicinsk utrustning och apoteksvaror	100%
4649	Partihandel med andra hushållsvaror	100%
4671	Partihandel med bränslen	100%
4721	Specialiserad butikshandel med frukt och grönsaker	100%

4722	Specialiserad butikshandel med kött och charkuterier	100%
4723	Specialiserad butikshandel med fisk, skal- och blötdjur	100%
4724	Specialiserad butikshandel med bröd, konditorivaror och konfektyrer	100%
4729	Annan specialiserad butikshandel med livsmedel	100%
4730	Specialiserad detaljhandel med drivmedel	100%
4773	Apotekshandel	100%
4774	Specialiserad butikshandel med sjukvårdsartiklar	100%
4781	Torg- och marknadshandel med livsmedel, drycker och tobak	100%
4782	Torg- och marknadshandel med textilier, kläder och skodon	100%
4789	Torg- och marknadshandel med övriga varor	50%
4910	Järnvägstransport, passagerartrafik	100%

4920	Järnvägstransport, godstrafik	100%
4931	Kollektivtrafik	100%
4932	Taxitrafik	100%
4939	Annan landtransport av passagerare	100%
4941	Vägtransport, godstrafik	100%
4942	Flyttjänster	100%
4950	Transport i rörsystem	100%
5010	Havs- och kustsjöfart, passagerartrafik	100%
5020	Havs- och kustsjöfart, godstrafik	100%
5030	Sjöfart på inre vattenvägar, passagerartrafik	100%
5040	Sjöfart på inre vattenvägar, godstrafik	100%
5110	Lufttransport, passagerartrafik	100%
5121	Lufttransport, godstrafik	100%
5210	Magasinering och varulagring	100%
5221	Stödtjänster till landtransport	100%

5222	Stödtjänster till sjötransport	100%
5223	Stödtjänster till lufttransport	100%
5224	Godshantering	100%
5229	Övriga stödtjänster till transport	100%
5310	Postbefordran via nationella posten	100%
5320	Annan postbefordran samt kurirverksamhet	100%
5610	Restaurangverksamhet	100%
5629	Annan catering- och centralköksverksamhet	100%
5813	Tidningsutgivning	100%
6110	Trådbunden telekommunikation	100%
6120	Trådlös telekommunikation	100%
6130	Telekommunikation via satellit	100%
6190	Annan telekommunikation	100%
6391	Nyhetservice	100%
6399	Övriga informationstjänster	100%
6810	Handel med egna fastigheter	100%

6820	Uthyrning och förvaltning av egna eller arrenderade fastigheter	100%
6831	Fastighetsförmedling	100%
6832	Fastighetsförvaltning på uppdrag	100%
6910	Juridisk verksamhet	100%
7430	Översättning och tolkning	100%
7500	Veterinärverksamhet	100%
7711	Uthyrning och leasing av personbilar och lätta motorfordon	100%
7712	Uthyrning och leasing av lastbilar och andra tunga motorfordon	100%
7810	Arbetsförmedling och rekrytering	100%
7820	Personaluthyrning	100%
7830	Övrigt tillhandahållande av personalfunktioner	100%
8020	Säkerhetssystemtjänster	100%
8030	Spanings- och detektivverksamhet	100%
8110	Fastighetsrelaterade stödtjänster	100%
8121	Lokalvård	100%

8122	Rengöring och sotning av byggnader	100%
8129	Annan rengöring	100%
8130	Skötsel och underhåll av grönytor	50%
8299	Övriga företagstjänster	100%
8411	Övergripande offentlig förvaltning	100%
8412	Administration av vård, utbildning, kulturell verksamhet och annan samhällsservice	100%
8422	Totalförsvaret	100%
8423	Rättskipning	100%
8424	Polisverksamhet	100%
8425	Brand- och räddningsverksamhet	100%
8430	Obligatorisk socialförsäkring	100%
8510	Förskoleutbildning	100%
8520	Grundskoleutbildning	100%
8531	Studieförberedande gymnasial utbildning m.m.	100%
8532	Gymnasial yrkesutbildning m.m.	100%

8541	Eftergymnasial utbildning vid annat än universitet och högskola	100%
8542	Universitets- eller högskoleutbildning	100%
8553	Trafikskoleverksamhet	100%
8559	Övrig utbildning	100%
8560	Stödverksamhet för utbildningsväsendet	100%
8610	Sluten sjukvård	100%
8621	Allmänpraktiserande läkarverksamhet	100%
8622	Specialistläkarverksamhet inom öppenvård	100%
8623	Tandläkarverksamhet	100%
8690	Annan hälso- och sjukvård	100%
8710	Boende med sjuksköterskevård	100%
8720	Boende med särskild service för personer med utvecklingsstörning, psykiska funktionshinder eller missbruksproblem	100%
8730	Vård och omsorg i särskilda boendeformer för äldre och funktionshindrade personer	100%

8790	Annan vård och omsorg med boende	100%
8810	Öppna sociala insatser för äldre och funktionshindrade personer	100%
8891	Dagbarnvård	100%
8899	Övriga öppna sociala insatser	100%
9101	Biblioteks- och arkivverksamhet	100%
9103	Vård av historiska minnesmärken och byggnader och liknande sevärdheter	100%
9104	Drift av botaniska trädgårdar, djurparker och naturreservat	100%
9311	Drift av sportanläggningar	50%
9312	Sportklubbars och idrottsföreningars verksamhet	50%
9313	Drift av gymanläggningar	50%
9319	Annan sportverksamhet	50%
9491	Verksamhet i religiösa samfund	50%
9492	Verksamhet i politiska organisationer	100%

9499	Verksamhet i andra intresseorganisationer	50%
9511	Reparation av datorer och kringutrustning	100%
9512	Reparation av kommunikationsutrustning	100%
9521	Reparation av hemelektronik	100%
9522	Reparation av hushållsapparater samt av utrustning för hem och trädgård	100%
9523	Lagning av skodon och lädervaror	100%
9524	Reparation av möbler och heminredning	100%
9529	Reparation av andra hushållsartiklar och personliga artiklar	100%
9601	Tvätteriverksamhet	100%
9602	Hår- och skönhetsvård	50%
9603	Begravningsverksamhet	100%
9604	Kroppsvård	50%
9609	Övriga konsumenttjänster	50%
9700	Förvärvsarbete i hushåll	100%
9810	Hushållens produktion av diverse varor för eget bruk	100%

9820	Hushållens produktion av diverse tjänster för eget bruk	100%
9900	Verksamhet vid internationella organisationer, utländska ambassader o.d.	100%

Om publikationen

Demografi och kompetensförsörjning i gränsområdet Innlandet-Dalarna-Värmland

Denna rapport är utförd av Nordregio på uppdrag av gränskommittén Innlandet-Dalarna. Rapporten ämnar ge faktaunderlag över arbetsmarknaden och kompetensförsörjningen i gränskommunerna inom Innlandet, Dalarna och Värmland. Fokus är på presentation av statistik i form av figurer och kartor. Rapporten avslutas med en framtidsspaning där de megatrender som väntas påverka framtidens arbetsmarknad ligger i fokus.

Författare: Gustaf Norlén och Oskar Penje (Nordregio)

Kartor och figurer: Oskar Penje, Gustaf Norlén och Tove Lundberg (Nordregio)

Omslagsbilder: Kotryna Juskaite

Layout: Kotryna Juskaite, Nordregio

Kontakt: Gränskommittén Innlandet-Dalarna, www.innlandet-dalarna.com

Nordregio report 2023:12

ISBN: 978-91-8001-084-9

ISSN: 1403-2503

<http://doi.org/10.6027/R2023:121403-2503>

© Nordregio 2023

Nordregio

Nordregio is a leading Nordic and European research centre for regional development and planning, established by the Nordic Council of Ministers in 1997. We conduct solution-oriented and applied research, addressing current issues from both a research perspective and the viewpoint of policymakers and practitioners. Operating at the international, national, regional and local levels, Nordregio's research covers a wide geographic scope, emphasising the Nordic and Baltic Sea Regions, Europe and the Arctic.

Nordregio

Holmamiralens Väg 10

Skeppsholmen

Stockholm, Sweden

www.nordregio.org